КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЕРА, 3 апрель, 1969 шу
№ 40 (4677).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 шера дуьйна арадуьлу

ТХОАЙ КХОАЧАМАШ ТЕХКАЧА

510 эзар тонн ялат даккхара

Дукха ха йоалла ер оахой тІалйигІа социалистически дехкарам халкоза кхоачамашкен резервашкен хьежна дІахІа хий хьежам ялат, хьайбай продуктам алсамъяхара мацхьам тохбаш кхинай боахаш коллектив.

Юкхьамна ерха лаьрхІадар 8,5 эзар тоам ялат даккха. ХІаьта хІана цул боарах 9,1 эзар тонна-гІоткхашибе лаьрхІад доакхар хоама, цкъа 7,5 эзар тонн йаьча. Шоана тІучча бесса тІахьета ехр 6000 центнер я. Цаьл ялат уйсай кхашкара чунера хІара гектара хьункьам 22,5 центнерага гІакхкхочабе бена. Из кІеззига доазалчи ховрга шоала соахка хІара гектара тІара тха хлатаци деллагерам 17,6 центнер мара чуйна доацаргга хайчІ. 1967 шерахь хийсайча 2,2 центнер лехагІа хилар из. Берттера бахьна хий дехкача лаьттнех лергІа шийда да ийшара дар. Из тІулакх товло додалеммар тхо.

1967 шерачул шоала дукхагІа хий дехка лаьтташ дІалоац соахка гурахьа дийнача ялато. Ишта турахьа ялат хІалийнача 3272 гектарах 1300 гектар хий дехкаш да.

Соахка цкъа тІахецаш хий дилача кхай хІара гектара тІара 30—32 центнер ялат чудера, хІаьта хий на дехкачара дьаьн эр ах кІеззигагІа дар. Цунухьа тхо тешаш да цу лаьттІшкара чудахьача ялата тха укх шерара хьувкъам дикка алсамбаьнкхаргболгах.

Из ишта хилийтара ІаІ кийчо ер хиннад тхо. Кхашка хий дилара геанад Іенальй боахаме 40 сагр. Царех хІаране ший къахьтача участие дехкаргда хий.

Соахка боахаме догІаш хьосаме хий детташ вер ДДН—45 аха установка яр. ХІана цу тайпара кхы а итт установка ийшай кол хоаз. Царех лергІа шийда эца кхашкара чуэца беркат дикка сандаргда.

Цхьабакъда дІанхача шерашка ахкан замалахь хий хьаухача корттерча каналах боарамал кІезигагІа из хьадоагІаш. Хилара гаьнарча участкашка хий дІатІа кхачачар. Из доацІ къоастадеш хиннад тха мелиорацен хина боахамен министерстве. Цар дуьнечох из дош бокъалгахьа дала зелла.

Ялат кхелара тІанийца лакхара дехкараш кхоачашдара белгалъяьча мероприятей лард агротехнически дийча хана деррига бахаш чакхдахар да.

Цу дахье цхьдола боахаш хІанале чакхдаьхад боахаш механизатораша.

ХІанале сийделташца гурахьдийна ялат долча 1311 гектара тІа селитрана подкорика яьй, хІара гектара тІа 3,5 центнер а кхоачийташ. 12 эзар тонн кхо дилла кхашка пхьалх довгІачула дІачу яхийтІа.

Укх ахкан 1500 гектара тІара гурахь дийнача ялатанта химически оасар дергІа. Хьалха дІанхача шерашка 350—400 гектара, тІа мара вІаштІехьадалар тха из бахх бе. Цу тайпара оасар дахча хІара гектара тІара 1,5—2 центнер дукхагІа чуэкарго ялат.

Шерра къоасан бокьдаберге хлатанта неше йоаш ваьшашца, садоахкача хІайшка.

Укх тІехьарча хана ГархаллАшка ялата раьгІене 800 гектар хьалха оахаш ца хинна лаьттаж карадерзадад тха боахаме. Царех кийчаь даьначанакхан лаьтта вахьачьа тІа гурахьа ялат дІаийнал. Вонт лаьтгаш тІаІ укх бІаьсти тайп-тайпара культурий дІасеаргда.

Соахкарчуа 100 гектар эхаш хургда доакъара культураш йола лаьтташ. Цагара хьалъоастадаьча лаьтташка а ялат хІадуверда. ТІакхха хьайбанера тоьал доакъар Іалаш де ма доккй. Цу гІулакха а уйла хьй оада. Хьалха доакъара лаьрхІа культураш дІайийна йолча нетте хьайбаш дІатІаьлхке кходбар уж. Хьайбай кегацча кІала дате дукха дІакъар доара. Из ахы дергдац. Мена доаламе хьокха а хьокхаш ахкан замалахь доахан тусоцадаь латтча моттиге дІакхухьаргда доашар.

Из доацаш ахы е да тха доакъара бала чІоагІъара лаьрхІа хІама. Нагахь санна соахка аьтки кхашкара ялат, чуйца дьалча 1200 гектара тІа цера шоалагІа юе культураш дІайийна еце укх шера 1000 гектара тІа дерьйа уж.

Цул совгІа соахка гурахь доакъара лаьрхІа 800 гектара тІа горехаца вІаштагІъадаь кІа дІадийнад. Укх бІаьсти 500 гектара тІа горехаш яьа-хоа дІабугргба.

Нагахь санна соахка оаха кхедаьча ялатах хьайбашка хьачар 2 эзар тонн але укх шера дІарна боахаме дутаргда 4,8 эзар тонн ялат. Из ишта дала а соахка дехкачул дукхагІа дехкаргда боахамо кхачахьалаккенга ялат — пхи эзар тоннал совгІа.

Иштта доакъара бала чІоагІъяра тха торе хулийтаргъа тхоай дехкарашка хьежа. Даьхенга 3450 тонн шура, 651 тонн дулх доаца.

Дукха ха а тха механизатораш кхашкара болхаш де кийчбена. ХІана хьалхара дика демош лахкарга хьежаш лата пар-агрегаташ.

М. ЛЮТИКОВ.

Грозненски районе Ленина [illegible]

Нохч-ГІалгІай АССР колхозашкен совхозашкен дІае болавай хьалха юве бола ялата культураш. Дика вІаштІехьадаьккха дІаоо уж Шелковской района «Коминтерн» ялача колхозе механизатораша. Дика кийчъе лаьтта дІабув мух.

Н. Кобилашвили сурт. ТАСС фотохроника.

ГРАЖДАНИНИ ЗАКОНИ

Советска закон! ЧІоагІа лоархІаши патриотически доккхал деши оал уж дешаш вайх хІаране. Халкъа лоІамь Коммунистически парте политика хьа а хьокхаш. Пачхахьалкхен правови акташа лоацача юридически формулаш чулаьцад социализмана карагІдаьйна бокхий исторически хІамаш, къахьегамхой классови хьашташ хьаллоац. КПСС XXIII-ча съездо белгал ма даккхара, халкъа йоакхе еш, вай общественни строй, советски сага бокъонаш тешаме лораеш да советски законаш. Уж мохк дІахо дегІаккхувлара ниа бола рычагаш, наха кхетам балара йоакхе средство я.

Эггара шерагІа йолча бокъонаштен паргІатонаштен тешам а луш, вай законаша беррига гражданаш декхаренйла беш лела. «Лелалеча гІулакхий боарамаш а эттаду — хьадех къахьегама дисциплина лелаегІа, халкъа рузкъа лораделгеп лебаделгеи, обществе чІоагІ а денна дІаэттача вахара бокъоний сий дехта. Общества хІара саген бокъонаши декхараши цхьатара хилара, уж шоайла вІаши бехктоккхаме хиларах латт советски строи правови система лоархІамегІарча принципех цаІ. ХІара сага духьа ерригга общество социалистически кхьакъаца вІашагІъелла хилар а ерригача общества духьа хІара сага социалистически дисциплина хилар а — из да вай демократе маІан.

Законаш шоай лоІамагІа, сакхетамагІа кхоачашдергга массаьара нахара боарам, цар нравственни патриотически декхар а хинна дІаэттад миллионаш болча къахьегамхоша. Советски нах шоаш хьеж законаш кхоачашдарга, общественни порядок лораеча закъа леап цар. Дикадаболлой, колхозхой, интеллигенци [illegible] ополчене бахаб, халкъа заседателий, новкъостий судий бехктоккхаме декхараш кхоачашду цар. Бахача наха дукхахчар правопорядок чІоагІъяр духьа дехтабеча къоасаме дакъа хІайаах дика беркйт доал.

ХІаьта а, ниьсат къахьегамцен социалистически доалахьенцен унахцІена доаца гІулакхаш леладеш, пачхахьалкхен дисциплина, социалистически общежите бокъонаш гІожагІча тайпара телхеш йола моттигаш. Да йиш йоаш дола цу тайпара гІулакхаш оалангара деиз дІалакхара чІоагІагІа тІалераланза закуаш общественноста, административни органий, предприятейи учреждений коллективий низаш. Цунна новкъостал де деза социалистически законность дІахо чІоагІъяро, кхетамен профилактически болх, тоабара. Партийни профсоюзни организацеш техкарийла а долгІар дикаа воакъостамха кІа-мха лехаргола, законо тІалехараштд мел вакъина а тІера валар — общественни бытен цадогІа гІулакхаш наха леладеш йола моттигаш лоархІоашош дола хьалаш хІара коллективе хилийтара чІоагІа йоакхо е. Цу цхьан хання лоархІаме да правопорядок беррига гражданаша, гІулакхаш тІарча наха, учреждененаш, организацеш, Іаьлла законаши органий предписанеш тешаме кхоачашъяра воатта-ечи судебно - прокурорски надзора эффективность чІоагІъяра дакъеда советски милице доархІам лакхбар.

Вай правопорядок дІахо чІоагІъяра хилаяза дергдоара хьал—бахача наха юридически культура бодам лакхбар. Правови знанешта пропаганда яр. тІанйшача законийи социали кьарьехьа шоай ханнахьа гражданашка хоам бар эггара доархІамегІа да. Укх тІехьарча хана болх кІезига баьбан цу дакъе. Дукхха лекцеши докладаши еш «Знание» яхача общества маькъагІа. Дукхача моттигашка тоаме болх беш я правови знаней университеташ. Московски, Воронежски, Свердловски областий предприятешка, колхозашка, совхозашка болх беш я консультационни пункташ. ХІаьта наха цигара шоашта эша юридически справкаш ийна да беш. Цаттача къоастаду къахьегама, чуІеча цІенойе, кхыча гражданско-правови декхаршта тІагІолла хьайна довзаш.

ХІаьта а, таханара правови пропаганда хІана а тІехьаьс вахаре дІалехарал. Лекторски группай гІулакхаш, кепайоазон информаце, радио, телевидене средствош цу оагІорахьа лостаянза прейена ка хьакхьчай. Ниьса гІулакх да цу цепашка къастта хьежача, бахача наха юкъе беш бола правови болх тоабара чакхдаха хоадамболлаш доле гІулакхаш белгалдьача Днтва КП ЦК-ен парте Донецки обкомехь дар. Масала, Донбасса горозашкен райоанашкен юридически знаней университеташ яха, партийни-советски актива школай дешара программашта правови темаш юкъейаха, инженерно-технически кадраьта законодательство кІоарга лІаловзайта оттадина.

Партийни организацена, комсомоло, халкъа образоване, суда, прокуратура органаша къаьстта йоакхо еш хила еза кхуаш йоагІача тІехьенна правови кхетам лулта, вай общества законаш, боарамаш бокъонаш кІоарга лоархІаргйолаш йола уйла кагийча нахах мехкарашкен дет чу доссаенгІа. ДІайоашаве йоагІаш я катрехлата къаьстта тематически сайренаш бы, дешархойи дайчоайи лекторш. Тхьаьча дешара заведенешка советски законодательства лардалта занятеш вІашагІьехкача Львова партийни комсомольски комитетий опыт. Ярославлен Рыбинск [illegible] хоарча дешархошта лаьрхІа къаьстта керазачар ю ралво чу гІолла «Сагн законн» ахаш.

Бакъдар дьча правовой знанеш йовзанза вертгера дакъа хана деза юридически учреждененаш. Халакете а, из лоархІамена гІулакх местанахьа а бокъонца лелаиап хІана а суден прокуратурам моттигерча органаша. Бахача наха хьаллаьмка нагІ-нагахьа мара къамаьлаш цар, белгала дьача Азербайджански Литовски ССР-ий прокуроршен следователашен, Иркутски, Читински, Мурмански областий адвокатен юрисконсультаршен. ХІара юриста, суда, прокуратура, кхыча гІулакхий Министерства ерригача органий гІулакхий кертнеа органически дакъа а хинна дІаотта еш правови пропаганда. Дайланага хургІа моттигашка дІа а тхаш судана кош дуиділга, болхлошта юкъе а гражданаш бахача моттигашка а юристаша къамаьлаш дела кастта-кастта хилийтар. Йоакхо е йоагІа судийнзалкъа заседателийи отчеташ верта болаш а хІаьта клубашкен читальняшкен тоьал правови литература а хилийтара. СССР Министрий Советерча кепайоазон Комитето юридически ведомствашца цхьана тоаде деза цхьалхачен кхетадергдолчен формехьа советски законодательство дІадовзийташ дола справочникаш, комментареш, брошюраш арахецнага. Консультационни пункташ, справочни юридически бюрош ахы тІа а хьеллара, предприятешка, учреждененешка, колхозашка, совхозашка правови службай болх тоабара йоакхо е езаш я моттигерча Советий исполкомаш, министерстваш, юридически органаш.

Законность дІахо чІоагІъяр, хьакъа социалистически бехкь йоовае уйла вІаштІехьъяккхар — къахьегамхошта коммунистически кхетам балара вай бечча балха лоархІамегІара дакъа.

1-ча апрелерча «Правда» передовой.

МАССАВА А КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИКЕ ГІО!

РЕСПУБЛИКА БЕРРИГАЧА КЪАХЬЕГАМХОШКА

ГРОЗНЕНСКИ РЕМОНТНО-МЕХАНИЧЕСКИ ЗАВОДА БОЛХЛОША, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОША; ГІУЛАКХЕРЧА НАХА—КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВО ДАЬ КХАЙКАРАЛ

Гаргакхоачаш латт сийрда, деза ди — 1969 шера 12 апрель: 50 шу дузаргда, Московско-Казански ма дийнаьна — Сортировочни депо болхлоша шоай дийнатквагІа вІашагІа а лела, дукхьашта коммунистически суббботник чакхдаьккхача дийнахьа деза. Коммунисташа машинаьякаьенна дІадолдаь гІулакх хьаллахьар дуккхача къахьегамхоша.

Бокъонца бола коммунизма дошь, «буржуазе дІакхараз лоархІамегІа йолча... переворото дошь дІайолаер» къахьегама оасарле лакхъара гІулакха низ бола рычаг лаьрхІай Владимир Ильич Ленина коммунистически суббботникех, болхлой классо дІалоладаьча цу тераача гІулакха геттара лакха мах баьб цо, цунах Сийлахь йоккха почин аьнна цІи тиллара.

Оаха доккхал ду Сийлахь-йоккхача почина гІулакх дІало хьоран тхоаш хиларах а «Коммунистически къахьегама предприяти» яха цІи лелаеш тхоай заводо хьайоагІа дІана 7 шу аьнна хиларах.

Коллективо дика кхоачашдьнй пятилетка кхьа шера план, планал совгІа 663 эзар сома мехьа продукция арахийшай, планал совгІа 664 эзар сома пайда баьб. Ленински къахьегама вахте а этте доккхагІа дола дехарам тІанийнад оала — укх пятилетке планал совгІа 750 эзар сома мехьа продукци арахеца.

Сийлахь йоккхача почина 50 шу дизар белгал а доакхаш, завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха лаьрхІад 12 апрелерча [illegible] массаре а производстве 8 сахьета болх бе. Даьхенга 25 эзар сома мехьа продукци яр. Оахош даьккха ахча предприятие фонде дІачудала.

Из ди дика вІашагІкхийтта хиларца, къахьегамо оасарло лакха бола къахьегарца, арахеца продукци гІехдика хилийтарца белгалдаккхара тІахьех оаха.

Нохч-ГІалгІай АССР берригача къахьегамхошка кхайк тха завода коллектив оахош дІадоладаь гІулакх хьаллацара, В. И. Ленин ваьча дийнахьа деза 100 шу дизара сийна лелаеча социалистически яхьа байракх кхы а лакхагІа айра, цаІ санна массава а 12 апреле юбилейни субботнике араваллара уж тІа а хьедаш.

Цу дийнахьа промышленни продукци дукхагІа кхоачайта дукхалаьча Даьхенга, керда паркаши скверашта дІайоІлайла, хоаш сибат дала вай улицаш.

Массава а коммунистически субботнике гІо!

Кхайкхоара дийна а дийна тІанийнад СССР министерства лакхача промышленноста «Главнефтемашремонта» Грозненски ремонтно-механически завода болхлой, ИТР-ий, гІулакхерча наха кхайкхарча собране.

МАССАНЕ А ЮБИЛЕЙНИ КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК ДАРА ДАЬКЪЕРЧА ГРОЗНЕНСКИ РЕМОНТНО-МЕХАНИЧЕСКИ ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА ИНИЦИАТИВА ХЬАКЪЕХЬА

КПСС ОБКОМЕ

1969 шера 12 апреле 50 шу дизар Московско-Казански [illegible] Москва-Сортировочни депо болхлоша эггара хьалхара коммунистически субботник аьнча дийнахьа деза. Цунна тІехха тІехьа хинача массане коммунистически субботникаш беррига махк чулаьцад. социалистически яхьа юкь йолайар.

В. И. Ленина белгалдаьккхад коммунистически субботникаш Іалашоне бокхача лоархІаме хилар. Сийлахь йоккха почин аьнна цо къахьегама оасарле дегІахаувлача, къахьегама керлача дисциплинага дехлача санхетамцен цІенача дегацен дІайолаьча почина.

В. И. Ленин ваьча дийнахьа деза 100 шу дизара дха йоагІача тайпара кхьачака кийчлуш йолча Грозненски ремонтно-механически завода коллективо болх-га-диха гІулакх дІадоладьда — махкьанара коммунистически субботникаш хинна 50 шу белгалдаккхаш 1969 шера 12 апреле дикка коммунистически субботник де лаьоІад. республикера беррига къахьегамхой тІахьейхар цу дІадоладаь гІулакх хьаллацара.

КПСС обкома бирас къоабальйй Грозненски ремонтно-механически завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наха — эггара хьалхара коммунистически субботник хиннача дийнахьа деза цкъаьстьке итт шу дизара але йоагІача лаьрхІама кхьаьякхара беш хиннайбачча а 1969 шера 12 апреле, цу дезача ден цкъаьстьке итт шу дизара, дикка коммунистически субботник дара Нохч-ГІалгІай АССР берригача къахьегамхой тІедоахаш кхайкхар дахьаь а республика эггара хьалхьача коммунистически къахьегама коллектива инициатива.

КПСС обкома бирас, КПСС горкомаш, райкомаш, къахьегамхой депутатий городской, районий, юрта Советаш, промышленни предприятей, строительствой, транспорта, колхозий, совхозий, торгаш. Инженерно-технически проектно - конструкторски учрежденей, школай партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш векхарийла лой дикка коммунистически субботник дара Грозненски ремонтно-механически завода коммунистически къахьегама коллектива дІайолаь инициатива массе дегІоргахьара хьалаца.

КПСС горкомашта, райкомашта, юкъьлакхоуча партийни организацешта могадза городаша, районашта, предприятешка субботник кулгал дергІа дара штабаш сулномаш вІашагІйахкилга.

КПСС горкомашта, райкомашта, къахьегамхой депутатий городской, районий, юрта Советашта, республика предприятей, организацей, совхозий, колхозий партийни профсоюзни организацешта, бахама кулгалхошта тІадилхад коммунистически субботник чакхдаккха планаш оттаелга, деиза дергдоаца балхаш, оборудованеш гІирсашта ремонт яр, предприятейи учреждений территореши помещенеши дергІанхарен тоаяра, хІаьта ишта нах чуІеча цІенай каннаш, улицаш, майдаш тоаяреи цІеніъяреи, чуІеча цІенашта ремонт яра, паркашка, бешашка, скверашка хьакхха дар. Гарна материалашта, металлолом, транспорт кьаьласкагІа тухийтарга.

Парта обкома бирас ВЛКСМ обкома, горкомаш, райкомаш дехар деш коммунистически субботника къийга яра. Хьехарга болх дІадоладе. Болх бечаш дола беш [illegible] хьалххьена цига шерро дикья лелацар вІаштІехьдалкха.

СОВЕТСКО-АЛЖИРСКИ КОММЮНИКЕ

Алжирски Халкъа Демократически Республика Революционни совета Председателя, Министрий Совета Председателя Хуари Бумедьена хьийха вака 1969 шера 26 марта деиз 1 апреле кхачаллца йола хана Алжирски Халкъа Демократически Республике официальни визитах вахаш хилар Советски Социалистически Республикий Союза Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный. Визит чакхьаьннача тІехьагІа арахьккхар цхьана бола советско-алжирски коммюнике.

Алжирски Халкъа Демократически Республике волча хана, йоах коммюнике тІа, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Н. В. Подгорне переговораш йир Алжирски Халкъа Демократически Республика Революционни совета Председателеца, Министрий Совета Председателеца Хуари Бумедьенаца.

Переговораш чакхъяьлар цІенча дегиара боввм болаши хувиао вІаши кхетадеши. Цар йиш хилийтар СССР-ни АНДР-ни юкъера доттагІален отношенеши вІаши леладу гІулакхаши дІахо а чІоагІдареи дегІадоаладареи деппаех массе а оагІорахьара дагаловла. Ишта йийцар дунен халкъайта юкъера актуальни проблемаш, царна Гергарча Малхбоалерен Вьетнамерен ераш а йолаш, Африкерчен дунен кхьча районашкарчен къамаш - хургадих а рӧ къоасама а демократизацие а дешаш, европейски ахкракаьеи, массане а дерйига герз дІадаккхара, кхьаьсла дешаш.

Переговораша гучадаьккхар советско-алжирски гІулакхаш дІахо а шердареи дегІадоаладареи деша хьакъехьара уйлаш цаІаш хилар. ХІаьта ишта дунен халкъашта юкъерча керттерча проблемех йола шинне а мехка позицеш геттара дика юкъ цхьан хилар.

Коммюнике тІа белгалдаккх советски алжирски пачхахьалкхен деятелашка дІахо а пайдане дагабола йиш хилийтача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатели Н. В. Подгорне Алжирски Халкъа Демократически Республике вахар яьча визита СССР-ни АНДР-ни юкъерча доттагІалени вІаши леладеча гІулакхийи отношенеш дегІайолаьдарна чІоагІъяра бокъа лоархІам болаш хилар. Шинне а оагІоно раьза дилаш дийцар советско-алжирски контакташ дІахо а шеръелга, царца массе а даькъерча хьалхле лелаеча деятелаша вІаши визиташ яра маькъайна а еш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Н. В. Подгорне Алжирски халкъа Демократически Революционни Совета Председатель, Министрий Совета Председатель Хуари Бумедьен хьийхар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительства хьаша а волаш официальни визитах СССР-е воде. Из дош раьза хинна тІанийцар. Визит хургйола ха мехьагІа къоастаергья.

(ТАСС).

Н. В. Подгорный Алжирера дІаваххар

АЛЖИР. 1 апрель. (ТАСС). Официальни визитах Алжире хинна СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный тахан Марокке дІаваххар.

Дерзь — Бейда яхача алжирски аэродроме Н. В. Подгорный накъаволкхаш хилар АНДР Революционни совета Председатель Х. Бумедьени кхыбола официальни нахи.

Н. В. ПОДГОРНЫЙ МАРОККО КХАЧАР

РАБАТ, 1 апрель. (ТАСС). Король Хасан II-чо хьийха тахан официальни визитах Марокке кхочар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный. Рабатски центральни аэродроме советски воккхача хьашане накъавахкхилар король Хасан II-гІен йкьбола официальни нахи.

ЦХЬАНА Ю УЧЕНИ

ВІашагІтехача командоване пайнага хьежжа Болгаре Халкъа Республика территорехь тІа укх шера 25 марта деиз 1-ча апреле кхаччалца цхьана учени яьй Болгаре Халкъа Республика, Румыне Социалистически Республика, Советски Союз лаьттанцарча бІун, тІема-форва флотий, фегарча тІема духьаларча оборона бІун оперативни штабаш дакъа а доацаш.

Варшавски Договора юкъе дакъа доахача пачхьалкхений вІашагІтехача герзацарча низий главнокомандующий Советски Союза маршала И. И. Якубовски кулгал а деш чакхъяьннай учени.

Учене хьахьенхар генералий, адмиралий, штабий оперативни кийчам боарам лакхбенна а герзашарча низий деррига тайпай бокъхийча оперативни объединенешта кулгалле шоашта ховаш а хилар.

Из ишта тоса ешна цхьана гІулакхаш леладаяра дешаш шиьрде, чакхъестад цар Варшавски Договора юкъерий эскараша юкъера тІема доттагІала чІоагІдара.

(ТАСС).

М. К. УРИЛОВНА Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Мехкдаьтта чеккдоахачен мехкдаьтта химически промышленносте дукхача шерашка, беркате болх барах а аьча дийнахьа деиз кхоачакъа шу дизарца цуаздення а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Урилов Михаил Константиновича «Грознефтехимзаводы» яхача объединене производственно - энергетически контора директора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

П. И. МИНАЕВНА Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дукхача шерашка, хьакъа хІама доацаш бовхамеи советски органашка болх барах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Минаев Петр Иванович — къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателя заместитель хиннача.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

ДЕКХАРАШ ДИЗЗА КХОАЧАШДУ

Укх тlехьарча шерашка дукха гlишлош хьалъйий город Грозне «Орджтрансстрой» треста № 131 болча гlишлои-монтажни поезда гlишлоиъераша. Доккхий социалистически декхарш тlаийцад цар пятилетка диъьагlча шера а. Уж толамца кхочашдира шаьй торонех бизза пайда ийбеш дукха бригадаш я уьхаза. Царна юкъе хьалха хаттачарех я Вечерджук Ярослав Иванович керте латта комплексни бригада. Цо город Грозне хьалдош да Нохч-Гlалгlай автоуправление болхлойта чубаха лаьрlа 76 квартира хуза тlа. Совха июль бетта ка тlа хьалачера тlалхара балхаш дlадоладелар. Паччахьалкхен планах хьалдаь дакъа доьаш да тlа укх шера йиъьагlча квартале.

Барт тайпача, 58 гlишлоиъечох латтача бригада социалистически декхар тlаийцад укх шера 7-ча ноябрга кхачалехьа тlа хьалдаь йистедаккха. Мишта кхочашду из гlишлоиъераша? Шн хьалхетта дальнкад, ткъов тlетилаьб, сихденна дейх да штукатурни балхаш а, хlанз отделочни балхаш дlадоладе кийчахуш я бригада. Цхьа бутт дlабахийтабаьх цо укх шера бетта задани 120 проценташ чуххаьа кхочашдина. Хlаьта нояр-

таха план 122 процент кхочашъа бригада гlишлоиъераша. Хlанз апрель бетта кхоалагlча декада чотах къахьегаш бу уж.

Мишта лакха толамаш дахара керттера бахьан да къахьегаш кхетамца lалашlехьбаккхар. Социалистически ахье бахьнача гlишлоиъераша дакхача толамий хан-ханнадхьа атталаш ю. Цуа тlехьагlа балха тlа кийсдина кхочашбоацараш ваха дlадоах, дlахо дачча кхана чакхала деза балхаш белгалдоах. Дакха къахьегамаш толамаш дувна дlадаагlкхьйтачча кхана балха тlа хьалдаь даттарий опыт дlайовзийт, Цул совгlа дукха балхаш ду кига халача балхашта механизаци ен а.

—Къахьегама овсарле лакхъяра чlоагlа новкъостал ду тlеоа тха бригада аккордно-премиальни системах болх беш хилар, — боха бригада бригадира вов Вечерджук. Бетта план кхочашйинча а тlехкхочашйинча премеита лаьр тlа ахча тел бригадаш. Масала, январь бетта план тlехкхочашъярах совгlата тха бригадана денна ахча 175 сом дар, хlаьта февраль бетта деннар 205 сом дар.

Из ахча дlайекъ балха тlа хьалха я латташ, къахьегамен производственни дисциплина телха ца еча, балха тlа брак ца еча гlишлоиъераша.

Къона специалисташ гlишлоиъераш хьалклебора я дукха къахьет бригаде. Цу дакъе хьа паре къахьет каменщика Семенышев Николая, плотника Берисов Григоре, кхычар. Цар, шоай балха гонахьах кхетабаь профессионально-технически училищера дукха ха йоацаш балха бахаре ий, Сулеев, Салтаиев, Сурхоев, кхыбараш. Хlара уж балха тlа хьалха хиттига ба, царех дикахьа ду хьаьхаркхоша а.

Ленински къахьегама вахте отвача бригада лоркl пятилетка дийъагlча шера план хала бутт хьалха кхочашъе. Цу дакъе къоберта дика къахьет гlишлоиъераша Гадаев Сулеймана, Бакаев Абубакара, Бакаев Руслана, Семенышев Николая, Чеслав Владимира, кхычар. Юкъера лаьрхlача хlара спецагlа норйаш 125—135 процент кхочашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Сурта тlа: (аьрдехьара аьттехьа) С. Гадаев, А. Бакаев, Р. Бакаев.

И. Полов сурт.

ЗАКОНАЛ ТlЕХБАЬННАБ

ПИСЬМО ЕРАГ...

Кlад [illegible] ку[illegible] мо де[illegible] XIX-ча [illegible] ратlча [illegible] хоза [illegible] Васили [illegible] сентье[illegible] Шу[illegible] Цу тlа [illegible] беш [illegible] кинас О. Абакумов[illegible] шара лочкъийна lаьжаш [illegible] ний ціаrlа дlабехка, аьлла. Шумиловн къайга бе волуш тlаьний-кар колхоза ревизиони комисс председатель И. Федяев:

— Тlахий деаш да гlулакх...

Тохкаргда вай, Василий Арфентьевичь, дукхьашха деш дац. — боа дений Федяев. — Абакумова колхоза рузкъа дуаш йоал яхаш хабар арадаьнна дукха ха я.

— Долче, дlаволале!

Цу дийнахье я Ольга Николаевна Абакумовай маlарах хlама тохар Н. Федяевен кхы я массехк сигон. Чульежаб, цlагlара дlайиъай 175 килограмм кхорийн lажийн, 116 килограмм кокийн. Къеча цlеношка я хьежаб чу.

Цхьа ди даьннача тlоххи сиэ хайкад парте райкоме: цlенна дай летгъаб КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретарага Б. Бердашкаева. Кхетадеш хир вехкаш толцадаь хилар. Колхоза председатела тlадиллар lаьаш хоалам сое чехк юха дlаьдуга.

Цхьабаккъда, бутт совгlа ка ваьнай, хlаьта цхьабаьа даге а тlаьнабаьв Парте обкомага кетхьай О. Абакумова. Декабрь бетта парте райкома бюрос дийцад «XIX партсъезда цlерагlча колхоз гражданий конституциони бокъонаш толкаргахь доаа дош. Къа кlаьна ха е да я ца. дошкхийташ lаьаш юкабоаргабаьта тlадиллаш колхоза председатела. Цхьабаккъда, цо тlаккха а ялоаьаргахьа бюро решена. Цул а совгlа — аренле комсомолски суд е ца. Абакумова колхоз вера дlоьякхай.

Райкоме телефон тоаь аз. Комиссе керде доклад йоаж болча бюро аргlанарча заседание хул со. Долла хlама бега хул. Учетни партбиле тlа-дlа я хьаьш строги выговораш хьаь колхоза председатела В. Шумиловен партконе секретара Г. Кияра, нуаот хьа ревкомиссе председатела И. Федяева. Шоллагlча дийнахьа lажаш хоахан дlабехна акт хьакьевкхар сена В. Шумиловна. Балхах дьеча вахыр колхозе юла я дlачуйицай Абакумова. Дош къевстадеш латтача юкъа лоаллахар-

ча [illegible] болх беш [illegible]. [illegible]lа бахьан [illegible] колхоза председатель дукхьа [illegible] сел дукха ха [illegible]р? [illegible] да бохо [illegible]р леладераш [illegible] ду хаьдаш.

В. Шумилов: Сай духьа мича лийниа со, общество бахьан дохаш ца дий аз деар. Фу аргlар вайа, нагахьа сатта оахь lажаш юхабенабаларе. Теппариш тlаьийе колхозай а боалаш, нечхо рош дерам хул.

Г. Кия: [illegible] [illegible] [illegible] я цхьа ткъов кlаьа хьаьд хулг я доацаш. Духхагlче хана хоамаш бакъ хулаш хиннад. Хlаьта дохкъаь хlамаш оаха хьалхьача латкъаш дехьехка я хиналаш.

Цу кулгалхочо тетачунга дикадаьа долла цlана негашара вервед дахкхаа. Цкхо на. Шумилов шоарш болча гlойлна ца дийнац ханараж. Дукха шераш хьалха тlа доиа хайначаь ав колхоза председатель волаш, хlаьта ше ва бовлаш да хилар хьахьехка я ца. XIX-ча партсъезда цlерагlча доацаш республиканска хьалха латтабеш цаl я. Из хьаьрдоттаа гlерташ дукха къахьегад Шумилова. Вовшаш; дуенар-м кхилар ма дий. lайчаш хьабоахьа Федяева тlа я дейла, председатель законал тlехбаьнна. Сат, хул сий лорадеш волча законал. Колхоза правлени ревизионни бюрокен кулгалхо шоай бокъонаш декхараш дийцад хиннадац ала хаьа ва. Дика дийхад, къийсабаьа, укхаза дукха хьаьна деаз шатта хьадоагlаш ла, дукха барош хьаьна толадаргьа бакьна ба. Шумиловен Федяевен хийтад — ткъоай дукхьа маьча лийниа ткъо яхча формула — колхоза хаьрмахьахараш лат. я бакъаш волийнаш самоа.

Цудухьа да, кхьметтел парте райкомо шоай гlаьнтац воашна хьал тlехьачуй тlехьагlа а уж тойла тугаш ул лелар. Цул совгlа райкома бюрос хьалхара решени йочуй тlелагlа партконок правленешиа заседани гулйир. Колхоза председатела керна хет-

тача [illegible] гlорахь [illegible] заседани. [illegible] ни ор[illegible] ата lотта[illegible] [illegible] — Закон[illegible] статьяшта [illegible] а лечкъа[illegible] па[illegible]ра тур[illegible] lатта вай [illegible] гl[illegible] дешаш малагlа тайна да — «Закона статьяшта тlехьашка лечкъай!» Закона хьи ца бе йиш йолаш санна.

Цхьабаккъда, эггара беза мегlа доалар тlехьагlа хlаьйд [illegible]гlа доацаш шерна леладу гlулакхаш мичча бесса а бехказа лаьах пайда кийдаб цар. Многотиражни газета тlа араьйннай «Ольгий лечкъорех» дуаш боле [illegible] [illegible]. Хlаьта [illegible] отрадера статья тlа: [illegible] ткъуча юха [illegible] [illegible] хул тlаккха комиссе меттел, колхоза коллект[illegible] [illegible] хад [illegible] Юххера [illegible] аьттача [illegible] бокъона [illegible] бахьан [illegible] а [illegible] даш ца сопарга... Хlаьта заметка бепатеха араьйначуй тlехьагlа Абакумоваен деша хlача хул йийгаштен хlалтай тlаьхьуккъарца-м сага гlулакх дац.

Дувца хабар дац, але хlама доацаш-м О. Абакумовас деладу гlулакхаш я дац. Хала оамал йолаш саг я из. Нийаца къамаьл деча хана гlоле я. Ши шу хьалхагlа звеньевой декхарех из мукъайоалийтахьа дийкад колхозхоша. Из долла хlама мотт ла. Цхьабаккъда, ц хlаьаш юкъе латта гlулакхаш е, е юкъарча гlулакха кхьаьташ а бахьан долаш бехказдо хила йиш яц закон толладечох. Хlанз аьлча духхьал закон да вай общества лоlам шийла, чулаьцар. Из кхочашдеро хьахьинх вай демократи. Цул тlехдувлача моттигашка хьахул боксо йоалараш лаладера аьттув бола хьалаш. Иште шийсденнад из XIX-ча партсъезда цlерагlча колхоле я.

«Кlал аьдаь хулг я доацаш укхача кlаьмоа тхона чlоагlа новкъостал ду.» — йоах сога тхо къамаьл деш долаш [redacted] партконе секретара Кия. Хlаьта сона-м укхаза гlаьтка везаш хlама да моттац. Кlал кулг а ца яздеш кхуххьайтача письмоша вал шен бекх, зоаа кулийт, юкъе цатоам бола, вала кхетам бакъ гlулакхаш аьттув баккхац. О. Абакумовай дош дувцаш ферме тlехьача собрани ферма заведующе Д. Фролова йоахар: «Вlаши сий

леш дац вай. Мет[illegible] дувцаш моттагаш васт [illegible] хилсу. Цун укха йоре [illegible]хьа ар дертоеро.

Цхьабаккъда бокъонца болча душа законал тlех ха е боалаш мовсий ловттабора кхетама средствиш тоьал партийни организацега а, административни бокъонаш тоьал боахема кулгалхошта а я. А аьлча дий, зулам бехктоxаме озалуредаш. Нагахьа санна О. Абакумовагара хьабоахаш lажаш мел аьча я колхоза эрина хилча, тlаккха а ма дарий ва хийсамца де лезаш. Цхьабаккъда, йоачхоаь тlайша бехкеи йоагlаш Абакумова лаьаа хилаш [illegible] шута. Цlаккха а цо лочкъор даьмоттиг ийсъеннаш цхьаннена а. lаш[illegible] цо [illegible] я ийца lанна [illegible] дlабехаб [illegible]. Из Абакумовас кхер гарид ййлаш сог хиннад. [illegible] доацаш бекке хир лаьа безача метте, аттагlа болча наькъагlа баьа гlерт колхоза кулгалхой. Г[illegible]хьа д[illegible] — закон ца доазар [illegible] сий [illegible]р. Хlаьта закон-доацар [illegible] цlаккха а бехктохаме кlалхараьийтан кулгалло, цо кхы тlа а бокхагlа хулайт цун бехк.

Хьаштдоацар да, парте райкоме, а обкоме а юххьанца деза кхоачамболаш шоай тlоагlа ца я сойташ, дов дlадержара торо хиллитай. Кхаь бетта гаьта дlадийлитац lажаш юха дlа ца душ лелалаь мезоза доаца гlулакх.

Закон толлалдарех, дуй сий ца дераа бекх бе боагlа. Халахета а, вагтаьчунгара дlадаьккхача суддаша, бехктоxаме озац закон ца лоархlаш бараш. Хаьараха дlадьяккхар юхаметтаоттаварах кхоачам хилац, из дlаьоа беш бе а бева. Ца лоагlаш тоаа гlоа тlара дlадаьрккхар кlеззига да. Из цахоагlар де лайнар малел хи къиаа, из бахьан долаш нуйна бекх бе а бева. Сога дика цlи юхаметтаоттаар кlезига да, чlоагlа доаргlама да бекхе воалар вlехавьюй кlа кана дlайоваийтар. Доацца аьлча, закон толладаьчо вов дала вова. Хlана аьлча вай закон толар — из да вай lаьдал, вай морал — шийсвоаах бола вай тешам толар.

М. КРЮКОВ.

(«Правда» корр.).

Нохч - Гlалгlай АССР Сунженски район.

(«Правда», 1969 шера 30 марта).

СКАЛЬПЕЛЬ—ИНФАРКТА ДУХЬАЛА

Адамлена дегалаттача медицински проблемий списка тlа номер цаl йолаш латт инфаркт. Статистика яхачох, боаш болча беррига нахах 57 процент бераш дега-мишашта хулча лазарех боа. Из лазар эшавар — дикка вахар дукхха а дукхагlа дlаьхдар. Цудухьа, бакъдар аьлча, лу моастагlчуна доаттабеча къовсамо средстваш аренле керча гоэ гучадаьлча, массана а дlахо аьттув баргхиларга сатувс наха.

Ленинградерча профессора Колесов Василе кулгал деча l-ча медицински института факультетски хирурге клинике скальпель дуьхьалъяккха дьоркlар миокардиа инфарктан стенокардиен.

— Цу операцеш духьала цхьаш хана дукха бар, — яхаш дувц профессора Колесова, — хlанз аьлча жlалешта тьча lалашмате дукхача экспериментех пайдана а долаш цхьаьккха хlама дацар хьехулаш. Гучох, цунах пайда балацар жlалелог тахка йиш йолаш модель йоацандаь: жlалешта миче яха стенокарди инфаркти яха лазараш, цудукъа, ишта, унахцlенача хьайбашта йора опыташ. Цхьабаккъда, сега дега дь операцеш толаме чакхъаргхьаргга доглаха йиш йолаш дар. Цунах хот тешадора логикои профессиональни интуици.

Каст-каста хулаш ма дарра, цlаьхха цхьа моттиг а ийсъейна, из декхар хьалкашка оттар хирурга. Стенокарде хала приступаш хулаш юкхха шераш хьалхагlа деза хьайоагlаш хинай клинике йоалаь Д. Мария. Уж кхьметтел цхьа бахьан а дега халонаш тlаяхача хулаш хиннай, тlаккха хlара шера массехк бутт больнице бекка безаш хиннай кхалсаг. Терапевтически средствай из кхоачаш хиннабац нарба яс.

Дуйкказа а стенокарде приступаш хилачул тlехьагlа миокарда инфаркт хиларе кхерам тlаьбессаб уча-

нохоа. Лоадаме дог деххийла йоаче дlахаьчад гlулакх. Тlаьхха профессора Колесова соцйл баьб: операци я.

Цу хана дунен тlа эггара хьалха инфаркта инфаркт ца хулийтаь [illegible] хо кlалхарьйнкклар хирурга. Операци дика лайра уналоар. Хlаьта из нь массехк кlира дахийначул тlехьагlа меттара тlоьтталуш хилар из. Кхы цlаккха а хинабац стенокардие приступаш.

Хlанзе а стенокардега [illegible] 90 совгlа а миокарда инфаркта нех операцеш хьай клинике.

— Цу тайпара операцеш ма хайлане я — хьайна хоаргла хьона — цхьан палате дlачуех со ассистент а профессора Колесова воl а волча, медицински lалмай кандидата Колесов Евгене. — Хlанз ладувгlаргдах lа акхарга: ер ва Петрас Б., таьхтура слесарь. дlавоьйт по палате хьачуваьла, юкъерча хавара къонаха. Вlубена лу боаал, иза болаш хьехо маъженаш. Бакъдар аьлча, ишта хилаш ах бутт хьалхагlа мара доацаш дега операци яь сог.

— Вlалла а меттара хьал ца гlоттаргдолуш духха ха йоаккхаб из, хlаоа 2—3 сахьат массехка доал нитроглицерин яха молха мелар, — дувц Петраса. — Хlанз операци яьчул тlехьагlа цlаьхха дега а доцкаш цхьа лазаш йолаш хlама хилар: аттен дергlаьтен доах са, цхьаьккха лазар дац дег чу.

Массехк кlира кхы даьлча — шийбалха юха дlатlагlоргва.

— Хьона ма гарра, из тайпараш гlалат бийннаб, — ший къамаьл дlахо ду профессора Колесова. — Стенокардецен миокарда инфарктацен дувзаденна из операцеш тоьал дика хиннай. Бакъда, саг геттара халча ваха хилча, лазар гаьна даьн-

нача еригга терапевтически средствий тlайнхьа ьынача хана мара-м яь оаха уж.

Колесова клинике дlашlехьаьнкхха операце техника къаьстта дика кьагача таьппа ов хайтарца юзаенна я. Йоккха говзал йолаш хила веза хирург. — 1,5—2 миллиметр мара сома йоацача геттара лоциигача цlай кlегилга тlара цlий хьовладеича меттиг хьалаха а цунна кlалгlоала хийцача боаране дега цlий телара функци шийна дlатlадаргlоаш йоха кеп чура яша дlахотта а езаш доле лог болх беш доача хана еш ца йий операци. Вай маьла хьаьча, операци яра ха дукха лоаьне йиш хулийташи ов дика хургхиларах бокъонна тешам луш йоле пхьнаш тега аппарат юкъе йоакх лораша.

Дlалахача укх 5 шера клинике лоаьча опыто хирургашка йиш хулийт искусственно цlий лелийтача аппарата новкъостал ца эшаш операци яра болх чакхбаккха, массаза кийча латташ из яле а.

Стенокардецен миокарда инфарктацен дувзаденна дуцен тlа эггара хьалха клинически практике профессора Колесова дега яьча операцена дуккхача мехкий хирурги уйла тlаьаар. Операцеш мишта ю хьажа специалисташ баьйнабар Чехословакера, Болгарера, Швецера, Францера. — Техан вай йолаш йолча результаташа тешшаме йиш хулийт, — йоах профессора Колесова ший къамаьл чакхдоаллаш — белгаларча хьалашка стенокардеен миокарда инфарктан дарба дагдоаца лоархlамегlарча гlулакхех цаl оперцеи яр хиларга доглаха. Цу беарача лазара хоаламболлаш хlама тоха из кхоачаш я хирурги скальпель.

Ю. ШЕВЧЕНКО.

(АПН).

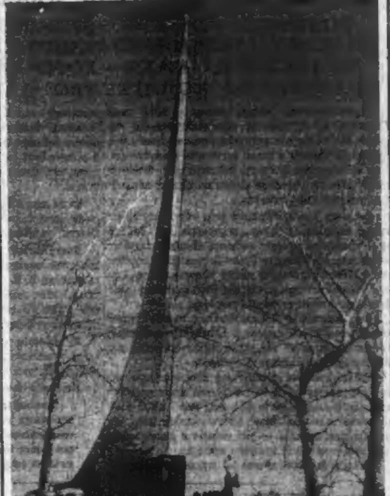

МОСКВА ТАХАН. Космос [illegible] [illegible] Малара проспекте оба обелиск.

Н. Грановский сурт. ТАСС фотохроника.

Къахьегама овсарле лакхъяра

«Сунжанефть» мехкдатта промыслови управлени тохкама балхаш деча геологех массехк дика. Хlайха доаш ала деагlа. Вокхха терках тlабахийтаи саббарш бе безаш болх бе геологий балх дайза. хlама совхуаш, дика зея боаккхаш балха тlа дики керрадараш лехаш хила веза геолог. Цар производственно - технически кхетам, царна шоай болх карги хьежжа дlагlоргlа мехкдатта доахарий болх цунга хьежжа мара лаккхургьац къахьегама овсарле я.

Мишттачарех я ийс сагах латта скважинашка уж тохкама балхаш ду вокхагlвола геолог Ю. В. Шаповалов керте латта бригада. Кхаь группана екъалу из. Тlехдика тохкама балхаш чакхдоах вокхагlа волча оператора-геолога А. Бавинова кулгалеча цхьоалагlча групп.

Йиъ миллиметрови диаметрагара верхlьега кхачалаца йолча режимах болх бу скважина. Эггача хьалага хьежжа скважина балха режим хувца оаш хул. Хиллал йоагlача режимах болх байта безам ар № 43-А йола скважина. Цул хиза боарем хьахьехка турбе цlаньбоа индикаторш хьайьча тоа а ль юха дlадагlьехар, йих миллиметрови диаметро штуцерга гlоала скважина болх бергбоаш режим оттайир.

Из лоархlаме мероприяти тохаш чакхъяьнккхар А. Бавинова группа. Из бахьан долаш дикка тоабелар скважиний болх, цунга хьежжа соадаьлар латтан кlалхара хьадоацакха мехкдатта а.

№ 28-А йолча скважина вассаче-компрессории турбай чуххайарча гомаита лоталевнача парафина тlаба тlайимхар. Из бахьан долаш скважина болх кертегlа дlаболашар. Вокхагlвола оператор - геолог А. Подкаламин керте латтача группа лаьрхlа шийчъаь металлически турбий юкъе а йихьа цlежйир турбаш. Цул тlехьагlа дикка тоабелар скважина болх.

Мишта тайп-тайпара чхалканаш халеш тохкама балхаш толамца чакхдоах къьахагlвола мехкдаттахочо И. Н. Федорова кулгалдеча группа оператораша-геологаша.

Шоай балхашта дукха доархlаме геолого-технически мероприятеш махьехкуль теадесаша. Дукхьал ер хераь шу толаоача деза тайп-тайпара мероприятеш тохаш болх цlеъинкхьйрах вавоал совгlа тоин мехкдатта дакхад. Цунга хьежжа къахьегама овсарле а лакхъеннай.

В. И. Ленина юбилейна вахьбехкаш кхы а дикагlа болх бе, къахьегама овсарле лакхъе социалистически декхараш тlаийцад геологаша. Тешам ба барт тайпа, хьинаре къахьегача геологий коллективо балха тlа лакха толамаш а доалаш шоаш тlаийца сийлен декхараш кхочашдергхилар.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,

«Сунжанефть» НПУ НОТ-а вокхагlвола инженер.

ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ИЙБУ

КЕРДАЧА ХЬАЛАШКА ВОАХ БАРА ОПЫТАХ

Совхьа цхьоалагlча апреле дена планирования кердача системах болх беш я Грозненски КПСС XXIII-ча съезда цlерагlча Грозненски крекинг-завода коллектив. Цхьа шу аьлад да кердача хьалашка болх бу. Цу шера барт болаш вовшашийча къьгта гуш да производства керттера технико - экономически хьокхаман толамашта.

Кердача системага йоалача заводе завода коллектив социалистически декхараш тlаийцар шачахьалкхенна 320 эзар сом пайда бе. Дlадахча шера даьхача толамаша хьаьоах уж декхараш тlехкхоачашдаьлга. Продукцена реализации яра план 101,7 процент кхочашийр завода технологаш. Цхьан сома дакъа товарни продукцега дlадоьар планах лаьрхlачул 0,3 процент дохдир. Из бахьан долаш лаьрхlа хиначул 47 эзар сома дукха дукхагlа пайда бир производстваш. Завода производственни фондех пайда эцара эффективность лаккагlа хилийтара йола производства рентабельность планах лаьрхlачул 1,9 процент лаккагlа хилар. Производства керттера хьокхамех цаl ба къахьегама овсарле лакхъяр, цул боарам планал сог гlа ших процент даккхбалар. Из хьахилар арахеца продукци ху-

хьагlа хилийтарцеи, промышленно-производственни персонала кlезигъярцен. Цунца цхьана къахьегамий овсарле хlаьта ваккадлара дикъоттаг ийса хилар.

Малагlа бахьан, шоай завода коллективо хаьчахьен дикен кердача системага хlара кийча ечен, кердача системага хьиначул тlехьагlа лакха къахьегама толамаш дахарий? Эггара хьалха цу дакъе дукха балхаш дир завода ерригача участкай белхлоиа кердача системах болх бар цел пайдане да, хьалашка латта декхараш малагlа да дlадовзийташ. Кердача системах керттерча декхарех дар реализаци еча продукцена йоаран лакхьар, шерагара шерага шуй боарам тlе-тlа лакхбар. Цу дакъе дlадахача шера чакхьаьа хьан белгальъхар 14 организационно - технически мероприяти. 1969—1972-ча шерашка чакхьала еха перспективни мероприятеш. Цу мероприятеех лаьрхlар къахьача оборудование метта лакха балха овсарле йола керда оборудования оттае. технологически схемай цхьайолча установкаштен реконструкци е. хадача производственни балхашта автоматизация механизации е. цхьайолча участкашка къахьегаш lиалаш лаьрда тlа дlаштlехьбакха.

Завода коллектив кердача системах хlара дувзаденна цунна хьалхашка латта шоаlагlдоле декхар да производственни фондех ахча тела дезаш хилар бахьан долаш аппаратурех, оборудованех, технологически пайда эцар цlенхашта тойлелга, бокхача махьерча хlамашта лаал дар тоглелга. Цу гlулакха лаьрхlа хьалха хиннача экономически лабораторе коллектив ший низаца дlашlехьаьхкар технологически установкаша бизача низаца болх бергбола гlулакх. Цу хьакъе белгалдаьхар общезаводской керттерча фондий коэффициент лакхъяра долча балхий лосташ.

Оборотни средствах пайда эцара болх тоабара лазадлаш тlехьекаш дlаоттабу. Из болх кхоачашбара хьажаб нах ба.

Запасни саттхалашка хьажар тlадоажадир керттерча механика отдел, хlаьта гlоина йолча материалашка хьажар тlадоажадир снабжене отдел. Нагахь отраль нормативаш лакхъаь моттиг хийслойх, цу гlулакха бехкечарна материальни поощрене фонде лун йола премеш кlезигъю. Цул совгlа завода хlара нека наллективане отталь материальни

поощрене фонде я ен лаагlа нормативаш.

Уж санна доаа кердача производства юкъехьалхарах хьахинарш дика да. Цхьанна бетта а товарноматериальни ценностий запасашта отталь нормативаш оаттаь.

Кердача хьалашка болх бечча хана дика организацеш завода чура хозрасчет. хьакха дlалхача хана дукхьала технологически цехашка мара делалар хозрасчет. хlаьта хlанз гlерна йолча цехашка я тlехьа делаю хозрасчет. Хозрасчетага хьежжа мара хилац ерригача цехай материально-технически персонала телча материальни поощрене фонда боарам.

Тlайша социалистически декхараш кхочашдаш заводоуправлене хlара отдел бехкуткхаме хургйоаш гlулакх хьаь. Хиданза дирйоала гlулакх а хана дlаэттад ца, нагахь уж декхараш кхочаш ца дойя луш йолча материальни поощрене боарам 50 процент дохбу. Производственни отдела хьалхача латта декхараш ла нехтдаьти продукци потребителашка графиках дlакхачийтар. керттерча механика отдела коллективо сий хайхабе

чакхъякха еа текущи ремонт, кхыча отделаша а мишта кхочашде деза хьалхашка латта декхараш, мишта хувцаденнача хьалаш [illegible] бергача болхлойта материальни поощрени телара гlулакх тоаделга. Товарни производственни диаш кхочашъярах хьахкаш поощрительни фонда.

Кердача системах болх бера хьалашка материальни поощрене фонд 238 эзар сом да. Из хул 1967-ча шера бехкоита премента деннача шоаа дукхагlа. Цул совгlа дlахахача шера план толамца кхочашъярах, цу чакхдаьначул тlехьагlа премента лаьрхlа денна ахча 50 эзар сом дар. юкъера лаьрхlача хlара болхлочоа шоай алапига тlадача премента лаьрхlа мийа ахча 2,6 процент дар.

Кердача системага даьначул тlехьагlа болхлойта премента тела ахча 13,5 процента лаккхедар, цунна цхьана лаьхбенна болхлой материальни безам, цо къахьегама толамаш. Социально-культурни мероприятех фонде хьайдина ахча 85 эзар сом хилар совхьа из хул 1967-ча шера хиначул шоаа дукхагlа.

Цу ахчах 1967-ча шера чакхъяьхараш массел социально-культурни мероприятеш чакх а яьар, дул совгlа 40 эзар сом пайа чу бала цlеною хьалдеча, царна ремонт еча дlатухийтар. Хьалха дlадахача шерашка предприяте фондера производство дегlайоалара шера дlадахийта йиш йолаш хинай ахча 30 эзар сом мара даьар. Хlаьта кердача системах дlадахача шера болх баьча ийс бетта производство дегlайоаладе йоалхийтар 139 эзар сом. Хlаьта укх шера нормативаш лакхъярца дувзаденна завода производство, оргlахкхара хургда миллион гаргlа сом ахча.

Гуш ма хиллара планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх боча предприятие коллективана дика кхачашъяра хьалашка латтараш бехктохаметlа декхараш да, нунца цхьана премента болхлошта ахча телара хьалаш а тоадел ца. Доаца аьлча дикагlа болх барга хьежжа дукхагlа да болхлошта тела ахча а. Кердача хьалашка болх баь опыт хиларца дувзаденна кхы а дикагlа къахьет укх шера завода коллектив.

Цхьабаккъда балха тlа доаха толамаш дика дале а, цхьадоза кхочашбоацараш чийсу тха производстве. Уж чlоагlа lатгъ плац кхочашъяра. Болх тlехьатеттара доал керттерча да цlий хана хьа кийча продукци дlа дlа кхахьар. lайн хьалаш хала а ийсдена, машиникьаа транспорта боагlача тайпара болх ца бахах, дукха мехкдатта продукташ lайний пареа резервуарашка. Из бахьан долаш завода коллективо продукцена реализаци яра цlий бетта план 99,9 процент мара кхочашъянзар. Хlанз беррига низ тlа а бахийта къахьийгача тха коллективо тlехьоа пайхьалкхая декхар тlера дlа я доалхаш толамца кхочашдьй квартал план.

Ийс шера план 1970-ча шера 7-ча ноябре кхочашдара вай республике иницдlативе дlаолаьр я крекинг-завода коллектив. Цу дакъе ерригача ший торонаш оарцагlьхьай я. Планированеи экономически стимулированеи кердача система пайдаерча совленех бизза пайда а эцаш, В. И. Ленин ваь бlаь шу дузача денна сийленца вахьбахара паччахьалкхен плани тlаийца социалистически декхараш толамца кхочашдергхиларах вас тайна ба завода технологаш.

Р. МАРТИРОСОВ,

КПСС XXIII-ча съезда цlерагlча Грозненски крекинг-завода экономически декхарашта вола директора заместитель.

НОТ — СОВХОЗА КХАШКА

Юрта боахам толлашагlа йолча техникаца кийчбарен квалификацин кадрашца lалашбаран lилман хаарда тlа вlаштlехьбаьккха къахьегам юкъе бахьарен производствана дикал дарех болх шерра боаржабе торе хуш дола хьалаш кийчдьад.

Колхозийи совхозийн практико хьахьеххад, къахьегам ше вlаштlехьабаьйккхача мотт т.е. эттара толашагlа йола технологи а эффективни ца хилар.

Хlанз райоца а республико а эттара доккхагlа, экономически чlоагlагlа, рентабельнегlа долча боахамех ца1 я Грозненска шурий совхоз.

Пятилетка дlалахача кхаь шера экономика айргахьа бодача новкъа гlоала лоархlаме тlа баьккхаб совхозо. Масала, нагахьа сайна 1961—1965 шерашка совхоза берригача боахама рентабельность 19,3 процент а йолаш, 1 миллиони 500 эзари сома цlена пайда баьбале, 1966—1968 шерашка баь пайда 2 миллиони 130 эзари сома хилар. Хlаьта рентабельность 25 процентага кхоачаш лакхъенай. Хlанз боахама дерригга дикагlа рентабельни да.

Боахамашка дикагlа, lилмане нарна тlа вlаштlехьабаьккхача къахьегама цхьайола элементаш хьайбаш леладечаш кхаш йоладечей доакъошка тlа-тlа шерагlа юкъехьадалар хилар. Цхьабакъда, производстваш къахьегаш вlаштlехьбаьккхара система а лаьрхlа боахамо леладеш яц НОТ.

Производствон дlахьегашн вlаштlехьбоаккхийта, дола расчеваданаш болх бу моттигаш йоаларо хьахьонх, къахьегарен салаlарен режим, боаххой болха ха лертlаьккхаш, болха ха зехьа духха йоалю цхьаццa балламанта сайца леттар, болх бу моттиг йе вlаштlехьаккхар бахьан далаш, цудухьа продукци яккхарга дукха къахьегам дlабода. Болха санитарно-технически хьалаш дукхагlча дахьъе оаллангара дола тоаде дезаш да. Дукхахча болхлешна шоай ханнахьа пайда ница саlалачен шейна долчеш довзеж, хlаьта царех кхьайолчар бlаргача шера пайда оаш профессиях.

Хоаш ма дарра, къахьегама эсарле лаххлуята дукхахча хьале къахьегама къалсткъаьстача профессиштен бlарччача производствано механизаци дра боаранах тийша да. Механизаци хlанз а кlезига дьий совхозе дукхагlа долча балхашта.

Дукхагlча хана болха эсарле йоалаш пайда ец харачча техникех, сона латташ дукха ха йоаш.

Балхий цхьалолча тайпай хронометражни земанш дахарен балха хана структураха анализ яраш хьахьонх, lилман дарда тlа вlаштlехьбаьккха къахьегам эттара хьалхарча аргlанна хьайбай бахама а хlаьта няьтта юртбоахама техникех, къаьстта а тракторех пайда эцача а кечехьалья безаш хилар.

Гурахьа алаташ дlадуургдола лаьтта цхьан сменагlа сахьаш 12—13 сахьат ха а йоаккхаш, трактораш бийсанна кхай тlа лоаттийташ, хlаьта Гуйрийна уж леттача моттиге механически еносабагlа дейгер чудоттаж моттигаш нийсду. Зем болхача деношка дийнахь цкъа кхеабар трактористаш, луж хиннар а хупl оала хlамен чайн мара дадар, ше а дукхха тоадий — 17 сахьати 30 минути лькча мара дахьащар, хlаьта из гlуллах трактористы рентабельность lаткъар.

Отделение усальберa геттара гаьна боллашехьа — 4 километр — кхашца болх беш хилча чlоагlа зенаш йохь дlа-кха лела трактористa ватенчия кхер тракторист.

Хронометрически земаш цхьан ханна даьхад. Лаьтта оахача кхаь агрегата болха 6-зза зем баьккхаб. Цу деношка лаьтта оахача агрегато сменагlа юкъера дахьрlача баь болх ДТ-75 яхача трактораца — 5,2 гектар, ДТ-54 яхача трактораца — 5,0 гектар.

6-зза зем баьккхача, балхашка дlабахача къахьегама боккъонца йола структура укх тайпара хилар: 11 сахьатен 38 минутан болх бича керттерча балхага (лаьтта аларга) дlаяха болха ха 66,6 процент мара хиланзар, хlаьта сменагlа дlалхийта езаш хинна болха ха 80 процент а кхы сонгlа а яр. Гlулакх мнотаз аьлча, сайна болха хьан 1 сахьатам 4 минутам сайна лаьттай лаьтта оаха агрегаташ цхьайолча технически организационни бахьанех. Сайна латтара ялlен да тракторашта аь ремонт а царна ду технически гlулакх а эсала хилар, хlаьта няьтта трактористаи доагор тlаккхухьараши дисциплина йоацаш хилар.

Гlенна дола баллаш тракторашта юха хьувзалр, кхай тlа лаар кхачачамдарга, болха хана агрегата технически гlулакх дарга, къахьегама кхыйолча процессашна дlайода болха ха боарамагlа яхийта боагlачуяна инйейча 1,5-зза 2-зза дукхагlа я. Ия долла хlана цхьана хьаlашагlа кхийтача, цар эпабай лаьтта оахача агрегаташа сменагlа бу болх.

Ла йиш йолаш гlулакх дац цхьан сменагlа трактористaна 10 сахьата сонгlа болх беш хилар. Цу гlуллакхо трактористаш сов кlаьдбу, хlаьта долча болха хьинар лох а ху. Цудухьа гlойлленагlа а экономически нийса а да 7 сахьата болха ди а долаш шин сменагlа хьатта алар. Цу цхьан хана техникана еш йолча ремонта а технически гlулакха а дикал тоайича, из агрегатага йиш хулийтаргьа сменагlа 3-зза дукхагlа болх бе. Цу хана керттера болх (оахам) кхоачашбеча хана смена болха хана 80 процент дlайода.

Смена болха ханах пайда хинагlа эпар дукхьа 7 сахьата болха ди а долаш шин сменагlа бе беза болх; трактораштa еча текущи ремонтех технически гlулакхех дикал а болх берий къахьегама дисциплина а лакхъе еза; лаьтта оахача хила еза болха оасалле лаккхагlа йола агрегаташ: С-100, Т-74, ДТ-75; аргlе болх беш болча хана трактористий бытовой хьалаш а общественни кхача кийчбелга а тоаде деза; салбlачен вежачек деношка трактористаш шоай ханнахьа мукъабита а царна профотпускаш тела а еза.

НОТ юкъелхьаро боахамга йиш хулийтаргьа массаза йолаш хинна производства средствашt а йолаш гурахьа алаташ дlадуургдола лаьтта кийчдара хинаш лоаргъе а хlара гектара тlа дlабода къахьегам кlезигбе а. Ерригача цхьаьдаглча отделениера лаьттам хьайиачa кхобаь къахьегам 1846 сага-сахьати кхча 1163 сома хилар, хlаьта совхоз бlарчча хьайнача — 5283 сага-сахьати 9284 сом ахчаи.

1968 шера 9320 гектара тlа гуйран алаташ хlаде дезаш яр совхоз, царех хьалхарча отделение — 1846 гектар. Гуйран алаташ дlадера вlашагlьелла фу дlадув 13 агрегат яр. Къахьегам дика вlаштlехьбаьккха хиннабаларе, 8—9 дийнахьа дlадийна дала йиш яр гурахьа дув алаташ; цхьабакъда, алаташ дlадуваш бутт соцгlа ха яьккхар.

Хьалхарча отделение йиъ агрегато дlадийра гурахьа дув кlа, царех хьакхие кхоза-кхоза бока кхаш хронометрически зем баьхар.

Цхьа агрегат С-100 яхача тракторахи загортачаш йоаххача листача мугlарчех фу дlадувача СУБ-48 яхача сеялкехи латтар, хlаьта вож шиъ — хlарал загортачаш а йоахкаш йолча СУБ-48 яхача листача мугlарчех фу дlадувача кхаь сеялкахи ДТ-75 яхача тракторехи. Шзе сеялках латтача агрегата тlа болх беш цхьа трактористи шиъ сеяльщикашн ар, кхаь сеялках латтача агрегата тlа — цхьаццa трактористи кхоккха сеяльщики.

Зем боаккхаш хиннача деношка кхаь сеялках латтача агрегаташа цхьан кхай тlа йора болх. Дlалуаш доаа фу центральни хьатта кийчдора, цига хьа а херже адохникаташ тохар. Кхаь сеялках латтача агрегаташта тlехьа оттаь яр сеялкашка фу чутесса автозагрузчикаш тlалатта ГАЗ-51 яха-шиш автомашинин лафет тlехьатесса МТЗ яха цхьа трактор.

Лафет тlехьатессача МТЗ яхача трактора трактористаш сеяльщикаша болха дlа а ихувлар бахьара чу а ихувлар. Хlаьта ялаташ дlадувача хана трактора лафет фу чудиттадеш хулар. Автомашинаш фу тlаоза дихе ца еш хилча, цу чура хьа ейлаш сеялкашка чутесса фу. Цхьабакъда, бlарччача дийнахьа лафета чура ийца фу цкъа мара чутасса везаззар селлка чу. Хlаьта вокх юхейнсача хана трактористa хlана де ца дезаш мукъа вар. Кхаь сеялках латтача агрегата къаьстта болхле оттаре везаш хулар автомашинашкара хьал а ийдеш селлкашка фу чутесса.

Бийсанна кхай тlа яцар агрегаташ, хlаьта lуйрийна уж латтача моттиге автозаправщико доагор чудоттар царна. Тракторашта хlара сменагlа технически гlулакх а цигтача дора.

Юкъера лаьрхlача 15 сахьата йlаьхача цхьан сменагlа дlадура алаташ, хlаьта цунах 15,4 процент смена болха за зехьа йоаца керттерча дикьъе болх берий богlагlа.

Керттера болх беш смена болха хана 56,7 процент мара дlайоалар, хlаьта технически гlулакх дий, болха дlаухаш яха ухаш 9,3 процент, сеялкашка фу чутоссаш, цхьаьта дlатlайолхаш, технически гlулакх деш, кхыдолча лоадамбоацача гlулакхашка 16,9 процент ха йоэра. Иул сонгlа, агрегаташ дlа-оза дехкаш 7,7 процент ха йоайора арала кийча йоалаш уж хилар бахьан долаш. Цу тайпара, дайбосаа бахьанехьа дукха ха дlира. Болха хана керттlа пайда хилаш дийча алат дlадерга 67 процент да дlаяхийта йиш хурейолча.

Цуннa дувзадецна болха ханах йола проектни структура а гурахьа алаташ дlадувча хана механизатораша къахьегарен сахlаlарен режим отталий оаха: гуйран алаташ болха ди 7 сахьат а долаш шин сменагlа дlале: хlаьта производственни хьалаш йиш цу хулийтача моттигашка болха ди 10 сахьат а долаш цхьан сменагlа уж дlале: тракторашт дlа-оза хьувзаеш йоа за кlезигьяр ду; хьа фу чолаечин хьалеце дlале; техникана еш йола ремонт а гулакх а, цу технически гулакх а тоаде: болх берий къахьегама дисциплина лакхъе: болх дlаболадахьа фу дlадутча хlара агрегата къаьстта-къаьстта хургйолаш чlагlлгаш нь кха декьа: тlехьатесса лафет йолча МТЗ яхача трактора тlа болх бу тракторист автомашине чура саннa, няьтта лафета чура а фу сеялка чу тосса декхарийла ва а цу тайпара; сеялкашка фу чутесса бола балхлой мукъабоалийта; трактористашта цоаза два хlана хилийта.

Гуйран алаташ дlадувча НОТ юкъеяхьара оттаь мероприятеш практически чакхъяхаро lалашдергда алаташ дlадуваш йоалкха ка лоацъедга а цу тайпара, бlаьстам юкъе хьалхара вибъ агара трактораш мукъайоахийта а, хlаьта няьтта дlаболa къахьегами ахчен кlезигдагга а. Хьалхагlе а даьча лоархlамашта хьахьенх, гурахьа кlа дlадувча хlара гектара тlара 26 кениг ахча хоадеш хилар.

Хlанзолча хиннача къахьегама нийсбича, къахьегам дикагlа вlаштlехьабаккхарен еррига техникех пайда дикагlа эцарен четах кlезигду дlаболаш бола къахьегам 48 процента ахча 22 проценти.

НОТ юкъеяхьар — социалистически юрта боахам дlахо толаме дегlаккхулара хилаза даргдаца хьал. Из ерригача пачахьалхехна лоархlаме декхар да. Из кхоачашдара тlаерзае еза шоай уйла боахамий кулгалхоша, lилмахоша, специалисташа, беррига колхозхоший совхозий балхлоша.

Н. [illegible],
юрта боахамерча НОТ-а Нохч-Гlалгlай отдела начальник.

Л. ЗЕЛЕНИНА,
агроном.

Дунен халкъашта юкъера тlема художественни выставка хьайийлай Будапеште Венгерски советски республика хьаккхайкаь 50 шу дизарца дувзадецна. Болгаре, Венгре, ГДР, Польше, СССР, Чехословаке искусствай мастерий произведенеша дувш республика а хинна хьайоагlача хана дехз лоаттабеча къовсама интернационалистически маlанах, Варшавски договоре юкъе лакъа лоамача мехкий тlемахой вежаращка долча дот тагlалах.

МТИ—ТАСС сур.

ТХОГА ЯЗДУ

ДИКАГlВОЛА МАШИНИСТ

Тхьо шу гарета за я Долин Алексей Дмитревича «Старогрознефть» НПУ транспортни конторе машинистала болх бу. Ше долабча агрегатаца XXIII съезда шеранагlча цхьоалагlча промысла цхьоалагlча участка мехкдьтта доахаранта гlулакх ду ио.

Из шига болх беча дукхахча хана доаз мехкдьтта доахаранца цхьана бlаьш скважинаита, лаьттан кlаллхарча оборудовани тlехдира ремонт аьй ио. Цудухьа ца соцаш болх бу скважинаша. Шlакиха авари хилац. Из бахьан долаш мехкадьтта доахарна скважина хьалхарча йоахах плинах доагlачул сонгlа бlаьш тоамаш мехкадьтта дlаденнад Дальхеша.

Укх пятилетка дикьагlча шера балха тlа доахай толамаш доалхай, даим производственни валлам тlехххоачанъеш, къахьегам эсарле лакхъеш хьайоагlа транспортерий коллектив. Цига долга дикъа волча новр. Долина.

В. И. Ленин вахьа дийнахь дола бlаь шу дизара сийна кхы а дикагlа къахьетта доаш дацлаб ио.

Цо ший доаш кхоачашдергхьар тешаш ба.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ХЬАЖАРГА КИЙЧЛУ

Дукха за йоацаш Малгобека районни культура Шагlа хилар района ерригача школий художественни самодеятельность хьахилар. Доакхоша кийчьача программа тема цаl яр — ленински тема. Дукха яр баьча вахар, цуй сийлахь гlулакхаш дувцаш йола художественни цигараш.

Дика кийчьеннаар хьажарга «Калиновский» чхьагlар доагlхача совхоза юкъера школа. Цу школа хоровой коллектива вез захьа ялаеш сакъердамен дlекхаьтте уйла тlаьхийта кийчьяхьа дар (музыкальни кулгалхо кхьархо нов. Веда).

Боагладхкха доза укхаь выступлениеш дьа ити хоровой коллективо цхьанкха музыкальни кулгалхо а е квалифицированни музыкальни аккомпаниатор а воацаш дика программаш кийчьъхилар. Царех а, масала, Мекенски юкъерча школа (130 дешархо за хоре вахьа лоацаш), Инарски юкъерча школа, Савельевски бархlшерарча школа хоровой коллективаш. Жоре лакха ших бир шор кийчьъча программай.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

КЕРДА КНИЖКА

Укх деношка Нохч-Гlалгlай книжни издательство кейн а теха зорай моттала арайок В. Чагаева язда «Ачхой-Мартана районна [illegible] дахгlенех пайда эцара экономическа эффективность» яха брошюра. Книжка тlа тохх Ачхой-Мартана района совхозашка гlалли доамарча дахгlенех пайда эцара, бlарччача шера лоаманка хьайбаш кхобаlлгa бахьахьа хилара, цунах боалача экономических пайдаш, лоамашка йойзеш шаьрача аренашка йоахен хьайбай продуктах вlалии йисара дукхагlа а дирегlа а цлагlаш а дьакара, лоамашкарча дахгlеношка доагlар дукхагlа а даргlа а доаккара дезаш, цу декъахьа продуктивность лакхъяра а хьайбаш должадела тоадара а хьакхьахьара хьедахаш ду.

Республике шера боахама хьайбаш лелаерашта практически балха тlехь пайда баргбоаш хlаннаш душ доторо шай брошюра тlа.

Ч. ЮСУПОВ.

ЮРТАРЧА БИБЛИОТЕКЕ

Юрташка бахача малага дикагlа сагlалйитара дозкха даь доаш юртаншкарча библиотекаша. Мукъа болча хана керда араданна газет, журнал, книжка, дешо боагlа уххаза къахьегамхой.

Массаза а деша газет, журнал сакъердамнe художественни а специальни а литература хул Советски района Дай-Юртарча библиотеке. Хlара шера эргайоал укхазара книжни фонд. Хlанз массеха эзар экземпляр книжкаш да библиотеке.

Фонд тоалларга хьежа дукхагlа хул дешараш а. Из няьтта хилийтара дийна вагар ду библиотека заведующе З. Демильханевас. Дешарашца дайи lиверза, безаме я ца, сиха лох царна эшаш дола литература, хlаьта шеи малагlа книжка дийшача бакъахьа хургда ца хоича сага литература ьнех, из хьахарна воакъостал ду.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара денна кийча еш я хlана библиотека. Ха кхо ца еш дукха болх бу библиотека заведующе а цуй активна а юбилея сийна доаш тlаийна дешарашна кхоачандара. В. И. Ленина вахаран гlулакхаши дувца тайп-тайпара стендаш, фотомонтажаш, книжкай выставкаш кийчьаьй Демильхановас укх тlехьарча хана.

М. МУСАЕВ.

Краснознаменни Тихоокеански доаланца йистера пункт. Даманскин гlайрен тlа китайски провокаторашта дlача довина юкъе дикъа доаьш хинна комсомольцаш сержанташ Рудаков Сергей, Кобец Иван (аттехьа).

И. Назарова Ю. Муравский сур. **ТАСС фотохроника.**

САГА СИЙ — ЦУН ДИКАЧА ГlУЛАКХАШЦА

1968-гlа шу. Цу шера Гапаева Умидата дохал шабаьккхар Нохч-Гlалгlайче. Уж боле хьйкар Шалье района цу хана «Колхозник» оалаш хиннача юрта. Цу шера болха яхар Умидат хьажкlаш кхееча звено. Хоара цунна керда гlулакх этта хургдоашьета, бакъда дагадаьллар хьм дар: йоаца опыт, йоалацар из культура кхеэра къайлеваш. Дале а уж кхеоарлениш дlаьйьар. Цунна боах бехн хинарашта зеделар цун хьаькъал, хьинар. Иштта цо болх беш шла за хьлар. Тlаккха звенона кулгаллe хьожайир из. Хlаьта специалисташ гlалат боалайхер. Ше гlулакх деча хlара гектара тlара 58 центнер хьажкlаш чуера ший болх дукха безабеннича кхаласаг. Из санна хьувкъам баьккхабелар боахамо кхьанне а. Цун цlи сиха шайр районе, из йолча хьожаш эпа, опыт йоаза оха баьмар кхмбола кхаш леладераш.

Шерагара шерага дегlайоагlар Гапаева Умидата звено. Тlехьара бригада хилар цоl. Хувпаделар пунга хьемжа нььча вахар, тоалла йолеслар цар торо. Шерьелар элаьнга юрт а Холтов а. Юртах болххой поселок йоахьа хилар, хlаьта юлховах — «Шалинский» совхоз. Цу шера эттара хьал а юрта Совета депутаталла хоржар Умидат.

Иштта шийн балха къайленаш кlоаргагlа йовзаш хlара шера къахьегама толамаш доахаш болх беча кхалсагаца къамаьл хилар совхоза партиома секретара:

— Умидат, хьога ала цхьа хlана дар се, — аьлар ио. — Дагадохадац хьона хьай вахар коммунистий парте вахарца дувзаде йиш йолга?

Из хаттар шийга дердолгa дара а дашар Умидата, цудухьа хlевиг-дукха эха къайзар. Тlаккха шоргтега йистхилар из:

— Партеший?.. Дага моллавтар коммунист хила бокъо йолаш ва. Валаверар партиома секретар!

— Бакъдув хьо, моллагlчун бокъо яц из сий дола цlи лелае. Бакъда, хьо из бокъо йиза йолаш я. Уйла е. Тlаккха сох хьажастарга хьо.

...Дукха кх ма Умидата вlахара из хувцаш хиннe. Дале а цунна ме массаза а коммунистий партена хилаш санна хет. Цо кхетаду партейни собранe гулбенача беррагача коммунисташа цхьанне сенна, ше парте дlаяр моттдеш кулгаш айдича, дашш ший вахаре лоархlаме хувцамаш хинналга. Хlана гонахьара дерригга вахар: болх, юкъара вахар, дезалера вахар — дерригга хувцаденналга. Цунна хет цу хана денъ керда вахар ше доладича санна.

Дукхахча шерашка хьажкlаш кхеча коллектива кулгалдарах из мих бола культура кхеара йовзад маврро карерзанай из. Цудухьа вlалла дегадохнар ше дlадоладаь керда, сий дола гlулакх цо хушпарда, аьнна. Бакъда, дерригтa лаьрхlар кхоачашхилийташ вахаро. Шзьа кхойкар цунга отделене управляющи. Каттараш дир хьувкъаших лоала, тlаккха тlатехар:

—Масса волча сага хоош да хьо йоацха опыт йолаш хьажкlаш кхеер йолга. Дале а оаха лаьрхlад шурай-товарни ферма коммунистанца чlоагlъе. Дика дай ферма гlулакхаш. Цудухьа тхона дагадехад хьо цига балхе ахийта. Тхо тешаш да цига хьайбаш леладерашта хьоьцаш а тоаш lе болх бергхилярах.

...Юхьлашa хоадалениар цуна ше хьалаьша гlулакх ма бехктоккама хала да. Хьалхарча дийнахь болх а бах ше чуеча хайра цунна из. Цкъарчоа дагаделхадар тlехьашка яла. Бакъда, цlаьхка кер чу еесача цу уйлано дуцна сеготданзар. Хьалхарча уйлаех кер чу хlана на дутташ яр кер чу еш лоаллагlьар:

«Коммунист». Цу дошо низ белийтар, шийх тешаш болийтар Ши Умидат яр хlанз. Цаl—хlаьданна, сатем леха, алкха кхалсаг. Шоллагlьар — хьалха ше хинна мяз болаш, халонаш эшаеш йола коммунист. Тlаккха хьалха ше хинна «цхьа» Умидат хилар цох—хин болаш, халонаш эшеш.

Боабвизар из шийх балха телшем. Моллагlча балха участке ше хилча а юртбоахама къахьегамхойн сий доаладерзоацинга гучадаьккхар. Гапаева Умидата Кердача балхах ше йоалаше а дlайойзийтар из мяха ший дикагlйола отмаеш. Вашта гуйда къайлейохьалургьацар. Цул сонгlа кlезиг-дукха ца яьча цунна шийна а, хlаьта боахама кулгалхошта а мадарро гучадальар укхаза мара болха моттиг цун ца хилар. Из къьстта кхахьних укх цифра. 1966-гlа шера фермерча хlара кхоабача lатто 2488 килограмм шура елар. Цу хана дикха хьоахам бар яз. Хlаьта из балхьи долаш Къахьегама Шера Байракха орден елар Умидата.

... Шоазткъа гарета шу дизница хьалха латтача доарха, бакъда хьалхаро кадайа яйнанц. Цуа сонгlа белгальльнна алац цун цхьанкха боэал. Ер ма бий хьанна цхьаккха е болх къоастабеш яц из. Цунна кхоачам ба юртбоахама моллагlча участке къахьегар, хlаьта цох салоlам а ауа.

Сона эттара сакъердамегlа, дикагlа хета професси—болх ба, — олаьтеж Умидат. Дале а хlанзчуя тlаьгlа айса тlеххьара керда доарха професси хувцa безам болаш яц со. Бакъда, парте оале...

Кхы дlахо да дезаш дашар къамаьл. «Парте оале»... «болх — керттера професси» — цу къамаьло дизза довзийт доарха хьинар, ше вшмиача-участине дlехча хьаха дlавотта кийча йолга.

Болх, къахьегам... Гапаева Умидата вахарцара яла а пхьха а йиш йоаца цхьа оагlув я из. Валара сийрдача новкъа вовзхаш из вайнахьа кхалсаг къахьегамо. Ялхазза городской районни, юрта Советашна депутаталла хоржай из. Хlаьта,укх шера — Аргуна городской Совете—доцхlалагlа. Тахан лоархlаме дахчахьалахен гlулакхаш кхоачашдеш я Умидат. Из я юртбоахама балхлой профсоюза обкома президиума член, из я КПСС обкома член.

Хало лайначоа хало а оттo а ма хоргда, оалаш да вайнахьа. Дулла бlаргадайнад ший хана Умидата а, къаьстта хала дийнад цун бераш...

Сийлахь-боккха Даймехкан тlом. Тоа ба йоалалургйолаш мел бола маlа саг тlом тlа вахав, хlаьта кхалнах, къоалой, бераш — шоаш цхьаь бисаб. Сатессача дешш боад къоалабаллалца кхашкя къахьегар кlезиг-дукха бола ба цо болчо. Цул тlехьагlа чура цlа яйнача кхуярчашта шоа хьуша безар. Фуд хилар салиlар.

Иштта, цхьан сарахьа беррашка йийт — Умидат лаьрхlе яа а яа ший нанна уллув дlаоттар. Цун доккхийча, гlайгlайча бlаргаша дукха дувцар — шlиазара а вокхачи сага дараш сайна а хьажар уж.

Цхьа шо латтача шай нана цбках ца а еттаж аьлар цо:

— Нани, сох дежкьаде хlана гlерт хьо хьайгара бала? Бокъо а сона хьайна дика балха ахча Хоаргда хьоца из гlо иштта ду. Хlаьта из дечоа вlалла новкъостта ца хула а со уллув кхача аттагlа хур ца дий.

Уж дешаш бера багара доагlа аргдацар. Уж дар берача деношка кхийнча сага даь оацна чlоагlаьча дот чура доагlц дешаш. Царна бар бала, къолтам, дикрам— дерригга а... Вокцьала алайта со хьайна...

Дог чlаьккар кхьма. Бlаргаш дl тlадамаш лега доладелар. Шай хур дора навас шай мелал йайгa бlарга ца йойта гlерташ. Тоlаеь маржlа а елла кхьича тlа хьаттlатоlайир Умидат.

— Магащ.

Шоллагlча дийнахь эртала балха болавий хиннача къахьегамхошта цхьаьнкха гlаккийтар. Боккхошта бlаргагора йийго ма кlаьдъеиккига ца хайта гlертам къахьегалга, боккхийтарна тlехьа ца йисара ший дерригга дикал цо оарцагlйамихалга.

«Даьтъаза бала вайна гlом бенераш, боалам берба гоалераштa»,—йоалар кхалнахьа барсаш бlаргаш. Даькъаза болба ер боаца йолча хlамигаша бийига дунь хьадеслаш. Кулгаш шолаш йоаза да-и цар хьа, тlа за яр дашa, лоаза, дог дола.

...Вlаштlехьадаланар Умидата деша а яза парте тlа ха. Деррига цун дешар — йиъ класс. Хlаьта а вадарара безам сийбалара ший гlулакх дир, эргадьлар шоар я.

...Гьмера Казахстан. Тайп-тайпарча къамий къахьегамхой. Хьалхарча деношка дола цигарен бохкхоша тергалдир Умидат. Царна гучадьлар цун дика шайла: дега гlоамо, хало тlаккхачарах из йоакаг ца хилар. Хьалха цун бlаргаша лаьтта бала дlабьяр, сийрдадаьлар уж.

Цу тайпара бераш хиннача сага хlана толамаш дахар, халонаш къалка ца къахкар тамаш яц.

Сага гlулакхаша да цун сий. Из къаьстта къахийтам да Умидата вахар.

Ю-Р. [illegible]

БЕТТА ТЕЛЕОПЕРАТОР

Космос караерзаяра истори чухь дицлургдоацача денох цаl — 1966 шера 3 февраль. Цу дийнахь дукхьаьнга Лаьттан естественни спутника тlехен тlа кlаьдди lохайнай «Луна-9» яха советски автоматически станце. Хlаьта цун панорамни телевизионни станце адамлега духхьанга торе хилийтай цхьа метр ах метра мерж гlаьна бокаш бутт бlаргаго.

Из шашере хьоча хана lалхахонта, конструкторашта, инженерашта хьалахашка чоалхаме проблемаш кlезига эттарш. Йита а кlашига а, энерги кхоеш хилар — космически аппаратурагара дlалеха яькъара хlамаш — хьалхашка отталар «Луна-9» яхача станце телебlаргa а. Цхьабакъда, Бетта тlа аппаратура бечa балла шоай тайпарча хьалашца дува задена дола массеха лейхар а ши кхоачаш-е дезаш.

Телепередачаш еш йола объект кхалдаш таррa шийн баьхьалонаш йоллатъе ба Бутт. Цун атмосфера яц, цудухьа Маьлха зlалараш практически массаьнахьа тlаркхеч. Цхьабакъда, сердал тlа lаткъар чlоагlа хувцалу Маьлха лакхали вена достанх хувцабаларга хьежжа. Теркаде дезаш хулар Бетта тlарча нерелаза сердал тlа ве зааш хилар а. Цул сонгlа, теркаде дезаш дар сердал кхоачамбеча хила везаш йолча Бетта тlехен тlарча шьара йоацача моттигаш за автоматически станце дийсьаш тадлуш хилар.

Телепередача цу тайпарча хьалашта кхоачамбулахбоацаш зааха чувствительность бола реализацией ца дарра ца доллачоe хьадашка оаха. дlетаргъяла вlаштlехьдаргъел йола къаьстта системе йолча цина яра.

Шийн конструкцега хилдача «Луна-9» яхача станце телебlарг — оптико-механически телевизионни устройство. Из хергай сейтара передачай тайп-тайпарча системашта вlаштийсьеш тохкаш даьчул а цар результатанта боккъонца анализ дьчул а тlехьагlа.

Цилиндрически коробка бокха телекамера лаххехьара дакъа станце корпуса тlаро хьалдаглар. Сов lоах на дalийтар духьа дашча дьаккха а маьлха зlалараш духхьал тlаlатъаргlоацаш экранаца лорадь а яр из. Кацека арадьара болхак чоалхамe конструкци йолаш яр: цун кlийле ешнача боаране аре бlарго чулоацигаа lалашдеш чакхса доагlа лиисанови иденка тlахьерчадаьна доза кораш а доахкаш йола металлически цилиндр яр.

Телекамера башхале — уралетта сов оагlора яора хилар. Хlаьта из lалашеа Бетта тlехен тарсагlа йолча участокех цаl камера бlарго чулоацигa, аьттув бола хьалаш хулийтар гаргтачара чулаьца сурт lечатха.

Кхьачулаьца сурт lочуэлаш яр кхьаташ объективехи латташ бола устройство. Шин тайпара тоберкар книгe. Цо, дийнахь loчу сиха тоэка а тераш мугlарегlа дlаустахара сураташ. Цу цхьан хана шоаттега дlачха а тераш, дlаржадь сурт вовшахнигa lалашдера цо. Книга тlа сердален зlалараш цхьан метраш ах метрагаех бух боалача кхачадица дола сурт шьара хьагойташ объекта чу кхоачаш хиннай.

Видеосигнал хьалхийтай фотоэлектронни умножитело. Цхьаьнача цьара усилителях усиленe видеоэхи чахк а аьнна, хьахкайвача устройства чу а аьле, цигара яр Лаьттан тlа lочухийтай видеосигналах.

«Луна-9» яхача станце lочуэннача дукхахча телеинформацие lалашхетта дукхха сведенеш елай Бетта тlехенгарча хьалах дьна, дунен тlа эттара хьалхара, космоса хьахлаль хьах йош йола механически телевизионни устройство а хинна дlаяттий из станце.

Евгений ГРУЗИНОВ,
инженер.
(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ХОАДАМ БОЛЛАШИ ЛАЬРХIАИ БАЬНКХА ГIАЬ»

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗАЯВЛЕНЕХ ДОАЗОЛ ДЕХЬА ДУВЦАРАШ

ЛОНДОН. (ТАСС). [illegible] лондонски газеташа хоам бу Даманаски гIайрен районе маоистша тера нисъе а доалахем цукха ха [illegible] советско-китайски доазон тIа хьала [illegible] нах лаьца СССР правительства яьча заявленех. Кепайоазэно терхам тIадахьехьа заявлени сабаре. [illegible] езэ болаш хилара. Цу тIехь къастенна белгалдоакхх чоалхаве хIаман хьоале таллургIоза гIуланкхаи юзон тIа ца лелалара, нигахьа санна мийслой барт ца тоэш, хьа сабаре а переговорий накъаца а къастадара китайски оагIув Советски правительства тIалхьехаш хилар.

«Морнинг стар» яхача газета Советски правительства тIахьехам «доазок тIа ертэ кхерамо хьал лIадакхара бола хоалам боллаши лаьрхIаи баьнкха гIа ба» йоах. «ДIахо доазонца тIема гIуланкхаш лелаергдоацаши переговорац е раьза хургйоаций китайски правительства цунна лен [illegible] бевам бар», йоах дIахо газето.

Советски заявлене тIа наьса да, белгалдоакхх «Морнинг стара», нахьан хана феодалаша, богдыханашa, ночахьалш къуйсаш лийкай яхац лоадахара территореш Китай шийн дархIа гIертига харцахьа дархIар.

УЛАН-БАТОР. (ТАСС). «Советски Союзана, советски халкъаца гера меттаца» дуьна гIертачоа хIаагIа хIана кхетаргьа. 29 марта арахьийна Советски правительства уж делаш къовсталу ше ва арайоаккхаш МНРП ЦК-ан монгольски правительствам орган долча «Унэн» яхача газето.

Советско-китайски доазон тIа китайски Iайдало яьча тIема провокацей хьакъехьара советски правительства заявлени монгольски вена-тельства заявлени терхам тIабедаш а, йоазон кептерь терхам тIабедаш а, яхаш хоам бу МОНЦАМЭ яхача агентства.

РИМ. (ТАСС). Китайски оагIоно хьоалаь гера юкъе а доакххам вовзоница хинача зевний хьакъехьа Советски правительства яьча заявленена чIоагIа уйла тIаэхийтай Италие. Римски провинциальни газетана хоам бу цу заявленех, гургIахтана мотт тигашка арайеах цу тIара вывча мотигашка. Доазонца кхехкам оттабадержкам. Доазонца кхехкам оттабадержкам социализмаи машарен гIудакха, антиимпериалистически къовсама юкъарча фронта цIенхаштта зе дем хилар кхета а дем, советско-китайски доазон тIара хьал дегIадакхара практически гIулакхаш дар.

ГАИТЕ КОММУНИСТИЙ ПАРТИ ХЬАЙР

МЕХИКО. (ТАСС). Гаите прогрессивни низам Дювалье реакциони режимана доаттабечa къовсамa вIашагIихетташ да. Гаите халкъа вIашагIихетара Партий (ПНЕН) кхьи мукъадаккхара халкъа партий (ППНО) хиларах йоааш йола арлехьара политически ши группировка гаитски коммунистий объединения парти я аьнна ціи е аьнна, наl йола политически организаци хулаш вIашагIихийтай. Парте кепайоазон орган къайлагIа бетта цкъа арадувла «Букан» да.

Бетта цкъа арадувлача цуй хьалхарча номер тIа араьккхай керда партия хьаярах йола статья. «ОПГК марксизма-ленинизма байракха кIал къовсам доаттабу боахлой класса цахкетамен организованни авангард а», йоах цу тIа. Ленински организационни принципашка хьежжа хьаьрча ОПГК-ас пролетарски ата къовсам тIаберзабергба гаитянски революци яра, Iаьдал хьалацара, нехха социализм хьалъяра.

Гаите коммунистий вIашагIихийтача парто болх бу боллеш, ахархоша, хIанта шира демократически революцей яри къам мукъадаккхарв девш мел болча беррига прогрессивни нахаца айхха бувзам доаттабара лара тIа.

Мехка аграрни реформа яр, кхьача мехкий доллахьа долча рузкъана кхетерча накъа американски национализаци яр, арадарча торговлена пачхьалкхен монополи оттадар, пачхьалкхен дехар дIадаккхар, белача наха дешар ма хоалга дIадаккхар ОПГК программа юкъара хьалкара дехкарам да.

Статья чакхйоалаш белгалдоакхх ОПГК-ас дуьнен коммунистически болама юкъе хьакаре дакъа доаца хургхилар, дерригача дуьне тIара коммунисташ цхьоагIо йолаш хилара тIехьа латташ хилар.

ХIана ОПГК кулгалхоша [illegible] парте программен устава.

Марокко, мехка итара [illegible] города а порта а — Касабланкa [illegible] роновски оскара улица.

А. Катвова сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОВСАМ ЛОАТТАБУ ВЬЕТНАМ ХЬАЛЛОАЦАШ

БЕРЛИН. МДФЖ. Вьетнама халкъаца барт-цхьоагIо лелара Комитета Берлинe хиначa заседане дакъа лоацаш хиннарашa дуьнен тIа мел бола кхалнах тIахьейхар вьетнамски халкъа новкъостал дара американски халкъа [illegible] кхетабаш лакхъяра, пунна США агрессорий хIенех [illegible] новкъостал а дейш.

Заседане тIакхийчa документа тIа доклад а ду, дарIа а лоархI, шоай бехктоксам а бовзаш къонахчал вешаш шоай са ца кхоле [illegible] шоай халкъа боккъон ше кортамукъа хилара тIехь доаттабеча къовсаме дакъа лоацача ДРВ-ан къулбехьен вьетнамен кхалнахе ду гIулакхаш. Цуннамен кхалнахе а чIоагIа да Париже переговораш ера хала дентара денга вIашагIихийтача Штаташта гIертта лелаеш йола, цoлха позици хай харцъеш хилар, аьнна белгалдоакхх документа тIа.

ЛОНДОН. Укхаза хилар Вьетнаме лоаттачa американски агрессена дуьхьалара дукхача наьха митинг. Митинг чакхъайначул тIехьагIа США посольствaна наIарга яхача демонстрацена юкъе дакъа лаьцар бIаьш болцаша нах. Полицерча дукхача нахача хIайлайлар посольствaна тIаволашаш меттигаш, демонстраце депутацена цара маганзер США-с Вьетнамера агресси соцае а ну мехка территоре тIара эскар арадаккха а ца тигара дехьал дIаьхь письмо посольстве дIачудала.

ВАШИНГТОН. Нах Вьетнаме бечa тIема раьза ца хилар дакхлу США а. Сенате демократически дукхагIбарий лидера Мэнсфилда цIаьхха а къаьхьал дир Вьетнамера американски тIема низаш кIезигдара тIехь. ДРВ территоре тIа ерташ йола бомбаш ца етташ сацайтачул тIехьагIа Къулбехьен Вьетнаме тIема гIулакхий эскалаци лелаеш хиларах сенатора критика йир США правительствана.

(ТАСС).

МАШАРЕН КХЕРАМЗЛЕНИ ХЬАШТА

ПАРИЖ. (ТАСС). Машар болача Француашна чIоагIа могаду европейски кхерамзлени машаре гIулакхаш леладарен дешаш дуьна Европа юкъара совещани яра тIаьхьехаш. Варшавски Договора юкъе дакъа доацача пачхьалкхийнаша Будапеште дагь кхайкарал, аьлар машара тIехьарча французски болама Генеральни секретара Андре Суькьера.

Оаха йиза хьаллеац Европе этта хьалаца дуьзалфа кхайкарал тIа ец йола йеакхо а европейски континенте коллективни кхерамзлени система хьакхахь яргIоацаш хиларах йола уйла а, аьнна белгалдоаккхар ца.

Европейски кхерамзлен система хьаяро цIенаь дIадоаккхаргда Европа йийкьа хилар, кхерамзлени вIаши гIулакхаш делаелга вегIавоалара, гере дIадаккхара новкъостал а хергда, аьлар А. Суькьера.

Будапеште яьча кхайкарале, белгалдаьккхар Андре Суькьера, хьаелла Европа халкъий машарен кхерамзленна хьашташта чоалхане европейски проблемаш къоастара йола перспектива. Французски халкъо хьаьдда хьалдоаш ца беркаре уйла кхоачашъяра тIадерзадаь дем доал гIулакх.

А·ЭРОПОРТ ЛОЧКЪАЯЬЙ

Равалпинди. (АПН соб. корр.). Аттув балаш Дакюрча — (Малхбоалехьара Пакистан) дуьнен халкъаца юкъерча аэропорта. Ер дхелагIа шу да ца хьакъе йоаьнь, хIайзаабакъаца тIуда чакхдала хатта-дац Юхьаьна аэропорт хьатта болабеннабар американаш. Цхьабакъда, пакистано-американски гIулакхац хIар [illegible] лаш ца гIирс кхы дIахо хьалбелаш ца гIирс кхы дIахо хьалбетгарвар цар. тIаккха йоарах дIаделар дерригa балхаш дIадахача шера октябрь бутта хьехIакхачалесра чакхдоаьхаргба ше аьнна доаш хьа чакхдоаьхаргба ше аьнна доаш. «Тейлор Вудрьо» яхача американски фирмага, цхьабакъда ца ха хьатIасттача хана балхаш йистедала гаьна дар, хIаьта ерригa средствeш дIаяхийта дIайлaяр. Хийттачул дукха а тIехбаьнна бар проектага бокъонца дIабала цудухьа Малхбоалехьарча Пакистана Iаьдалеша, малхбузехьарча новопоцента пIе етт кхиа ца а доац, контракт дIахо бIаьна а доац, контракт дIахо бIаьна гигадац. Юххера а, пакистански компанега дIаделар подряд.

Цхьабакъда, делахь цуга дIаелча хана гучадаьлар проекта лоархIамегIа дола документи доацаш хилар. Из дош шерра тахка доладаь. ХIанз следствена тIаьзза вуь саг ва. «Тейлор Вудроу» фирма беррига гIулакхера вах. Нагахьа санна цу тайпарча гIулакхех официально новкъостал оале, хьона малагIа ла тIаккха?!

Н. ЕРМОШКИН.

Республика дешархой спартакиаде полуфинальни ловзарашь хилар дукха ха йоацаш Сунженски района Орджоникидзевски станица спортивни залашка. Исгола тIарча теннисаш волейболахь ловзаш [illegible] юкъе хьалхаро моттиг яьккхар Сунженски районе спортсменаша, хIаьта кIаьхьенга юкъе Урус-Мартана районе дешархоша.

Сурта тIа: Наьсарена Урус-Мартанен районий волейболисташ ловзача хана.

О. СМЕРКАЛОВА сурт.

ВОЛЕЙБОЛ

Калинине [illegible] «Труд» ДСО Центральни совета [illegible] баьнна [illegible] лоалаш ю Нохч-ГIалгIайчен кхалнахьа команда. Цига яь болча Тульски, Калинински, Ленинградски, Воронежски командаш тIа а баьнна йигьлагIа моттиг яьккхар Нохч-ГIалгIайчен волейболисткаша. Из боккха толам ба цу тайпарча къовсамашка юкъара хьалха дакъа лоацача вай волейболисташ.

ВЕ ЛОВЗАЮ БУРГАЦ

Краснодаре хилар бе ловзача бургалах Росси хьалхара моттиг яьккхара дешархой спартакиада финальни ловзарашь. Цига хилар Нохч-ГIалгIайчен кхалнахьа команда а. Хьана я вай команда. Ши цу кара доц ю вIашагIкъела. ХIаьта а дика хьовзаш тейтар цо кхьа ДагIестана Удмуртски, Ижевска, Ростова, Горьки, кхьача командаш тоттъалар из. Шийла хьалха ша команда ера ю йолийтоел кхоалагIа моттиг яьккхар вай республика спортсменаш.

ТОПАШ КХУВСАРИЙ ЯХЬАШ

РСФСР-а дешархой спартакиадан топаш кхувсарий финальни яхьаш хилар дукха ха йоацаш Свердловске. Цига белгалбаьлар вай республика вокхаш йиен вокхаш Перминтiар. Молоккалибераш топ кхоссаш 600-ех 535 очко яьккхар Перминa Лидас, хIаьта цул вокхас 14 цу мара дегIиза волча Михаила 555 очко [illegible].

О. [illegible].

БАЬЧЧА ВАХАР ДОВЗИЙТ

Владимир Ильич Ленин... Дуьнен чу мел болча къахьегамхоашта дукхавеза ер цо цIи. Миллионаш болча наха шаьт хьеха седкъа санна да цун вахар, даккотам. Къастта чIоагIа белгалдоалаш да из цунна хилар хIана, баьчча ваь 100 шу дизара наха кийчо еча [illegible].

Миштa лел Ленинa вахар, цул яхем [illegible] болчаш тха школе?

Хала дар юххьана. Вахь дIабахара дикагIйола методаш дика йовзалар хьехархошта, берашна еза йоача занятена башха пайда лалар. Вахь цу гIулакха тха тхоай бар—берий хальхаьала сов чоалхане темаш яр оаха царна бача балха юкъойнтхьа хиннараш. Оаха хувшар йоаь ца хоаш хулар дешархой, цудухьа занятеншта тIехьабоса баьлар уж. Каст-кастта хулар уж йоалла ца йоагIаш а.

Цигаха болх кхы дIахо бе йиш яьар. Керда система лаха езаш яр Ленински тематикаш чакхйоаха мероприятеш вIаштIехьалара. Дукха уйла йир оаха цу гIулакха. Берий уйла, безам хилийтa вилгачта тIаберзабергба — из дар ха ца йолеш тхона сиха ха лезам.

Наха хIана дIахьела хье волабалалехьа итара хьалха дьйсав дика ха леза Iайха хьехархоар. ХIаьта из хара дукха дукха литература деша леза. Цудухьа дукха доаза гIертаж дешара уйлагIа тIаьтеIар хьехархой. Хьакхаьнаш дика хилар. Ленинах аьлла мел дагIча тешех беседаш е, берий хьалхьале дикагIа кхетаергдар кхийхьа хета хоаш хилар хьехархой.

Кастта занятешка цхьалкха юкъагIа а ца оттаж аьа баьлар дешархой. ХIанз сатувсаш хулар уж занятеш хургйола ха хьатIа кхачарга. Кхы цхьаьна а дар бераш безам харабоалабе тхоне чакхкъамьяна. Дукха хьехархой ба школе Москве, Ленинграде хиннаш. Ленина музее, революционни меттигашка хиннаб уж. Цига цоаштa бIаргалайнача дахна дувцар дешархошта. Воккхача безамца ладугIа бераша цу беседашка.

Беседашка лекцешна йийна Iаьттa дешархошта. Школе пионерий цIагIе хIамагIъолий ленински уголок. Баьчча суртаи, кинишкаш, ертэ кира ца дагIIча цунна документий фотокопеш, кхыдолаш документаш да цига. ХIара дешархочун шийн альбом да. Ленина а цунна цхьана революционни гIулакхаш кхоачавеш хиннача новкъостий а суртaш тIа а долаш.

Школе болх беш я комсомольски лекторий. Тайп-тайпара лекцеш еш комсомольцаша. Къаьстта лекторана белгалйоаккхаш цу тема я: «Ленин хIанз а вийна вал берел вахагIа ва», «Сий да хьа, комсомол», яхараш. 15 саг ва цу лекторе. Уж дикагIйола дешархой ба: Хьехархой хулгаша дика кийчъеш оц-цар лекцеш, цигна ю беседаш а, шоашта ца хоаш хьехархошка дIахоатт.

Дешархой шоай цу хьокхь цаmiaх кастта школе лекцеш ешаш хул «Знание» обществa районни отделено лекторам а. Цул совагIа доккха новкъостал, ду цар тха лекторски группана а хьехархошта а.

Йоакха программа я оаха 1969—70 шерашка кхоачанлъедерхIар. Тайп-тайпара тематически сайреваш, реваше, гражданали тIема ветеранашца вIашагIхетарам хургба школе. ХIанз болчашкачa-дешархочун а белгалдаьккхай оаха дешархошта ювзагIйола Ленина пропаганда.

А. РОГАЙ.

Сунженски района [illegible] [illegible] № 1 [illegible] школа завуч.

ХАОТТАМ

Тахан республиках гIоалаш Грознена лоадама йовчаи а йоалаш. Цховлевш а йолаш кила тарлу, делкъа йийнa юкхаччалца республикерча цхьанийолча меттигашка доах а доалаш. Малхбузехьара бийсанна ламгIо дийнахьа гIаьххьача боараигга кхоачаш мух а хьекхаш. Фогара температура бийсанна республике гIоалла 0 градусагара 5 градусага кхоачаш, Грозне 1—3 градус. йIовхал йолаш, дийнахьа республике гIоалла 7—12, Грозне 9—11 градус йIовхал йолаш хургйа.

4-чоа 5-чоа апреле хуйлалуш мархаш а йолаш, лоадама йовчаи а йолаш, цхьанийолча меттигашка доах а доалаш, ламгIо мух а хьекхаш хe латтаргья. Фогара температура бийсанна 2 градусе йIовхалгара 3 градусе шелалга кхоачаш, дийнахьа 7—12 градус йIовхал йолаш хила тарлу.

Метеостанца.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

КХУВШ БОАГIАРИЙ—ДУКХАГIА ЙОАКХО!

ШКОЛАИ ДЕЗАЛЕИ БУВЗАМ

Берехя дезалахи дешь хоаш вай общество чIоагIа цIенхашта къоастадеш да.

Дан нанош дехарийла да шоай бераш коммунизм хьалъечул моральни кодекса уйлаца кхетаде, уж физически дегIадахкара, цар дешара, обществана пайдане болча балха уж кийчдара йоагIо е.

Тха районерча дукха а дукхагIча дазьнех ноанош вийса кхеталу шоай бераш кхетадера дешарaш, цу хьалъехьей шоай бехктокхам.

Шоай дакх Алерьянов Афанасий Трофимовичаи нахьах Алерьянова Вера Родионовнайни доалан деррига дика мел дар дIавер шоай бераша.

Афанасий Трофимович дика колхозхо ва, Вера Родионовна школа дика гIонча я. ВорхIагIча классерча Томаси Ранси «4» —«5»-а йоаккхаш деш, хIаьта итталгIча классе деша вагIа Саша хьокхаме дешархо, дика общественник, школе сай деш новкъост ва. Цар воккхагIолча воIe Сержолаи юртбоахама техникум чакхбаьккхай. Советски Эскаре гIулакх даь ваьнна цIавенав. ХIанз дахера дешар деша кийчлуш ва.

Производстве беча балхага а цIагIарча дешарашa а дукха да дIайолашехь а, «Красный пахарь» яхача колхоза тракториста Воронин Николай Васильевичан кул сесага бытовой гIулакх деча комбината балхлочоа Алевтина Михайловнайлен школе бала, хьехархоша, класси кулгалхочуна, пионервожатена къамьал ве ха корайоагIа. ЦIагIа безаме, Iимерза, вIашал сий деш, лоархIам ба уж. Цар кхо бер да школе дешаш, дика деш цар, дисциплина йолаш, бакъахьара, къаьлегац безам берах да уж.

КасумоагIар кхо бер да. Дубовски юкъерча школе деша дагIа уж: Iайшат — 8 классе, Фатимат — 6, Жума — 4 классе. Массане а дика деш цар, дика бераш да аьл варе хьехархоша а дешархоша а. Цар да Касумов Ибрахим колхозе новкъагIа вола ша Iу ва, гаьнна доакадеш меша хул ва, бекъда бераш дидалийтац. Цо стенна массаш воагIа школе чуогIа, бераша мишта деш хьеж, цар малагIа общественни балх бу хоатт, урокаш тIа бовцача хана цар ду делакх йоа. Массанеш а хул дахйи ноанайн собранешка, директораца, классни кулгалхочуца къамаьл ду.

Бераш доаьа юкъе дика кхетадеш хиларa кхы а массаш доалае йиш яр.

Бакъда, цхьацца баьчча бераш теркал ца деш бола даьйи ноанойи а ба. Цар бераша дисциплина телхаш, дукхагIа йола ха улица новкъа йоакх, общественни моттигашка харцдаьа деа, ше нотт бувц, школе еха хул, бокъа кхагIбараша эхь — вайл делалдаш, хIамаж лечкъаю, харцлув, малараш мел.

Иштта халача берий проблема дукхагIча даьхке халача деддий проблема я.

Бераш кхетам болаш кхетаде вола бокхача лоархIаш чоалхане, ерригача кхетаме учреждешка дезалаш дакъа а лоацаш, кхоачанъе езаш я из.

Ца доагIаш шоай бераш баьхъевеш бочадоахаш, цIагIа цар дешел деза а царга дулуре мел дар а цоаш деш даьйи ноанош а ба.

Бераш дая хьелаш деш, дика гIуланкхаш дайташ дезалаш а ба. ЦIагIа дувнар цайн школе хьехар, пионерски комсомольски организацеша дувнар кхыдари долаш йола вIашдухьаленаш дукъал ветт бераша, ю чIоагIа Iатть царна. КIезига бале [illegible] ба иштта бола дезалаш а.

Кхувш доагIача халача берий чIоагIа йоакхо ю тха школаша, дайтен ноаноштен новкъостал ду, уж бераш кхетадера накъаш деш. Цу дакъе цхьадола толамаш а доах. Масала, иштта вола кхуьш воагIа А. Р. общественни балха юкъейлар Шелковски барxIшерарча школа пионервожате Бычкова Татьяна. Цо чIоагIа безам тIаба а а цIенхашта а новкъостал дир кхоалагIча классера бераш «Зарница» яхача ловзара кийчдеш. Цар командир ше хиларах харатьа лелалга дита а дита, цIенхашта саг хилар цох. Цул тIехьагIа цо дакъа лаьцар пионерски организацена вола стела кийчдеча. ХIанз из лийсача новкъа [illegible].

Берий дисциплина кулгIйола, цар дика гIулакхаш IовадергIола къамаьла хIаман а ду. Масала, Шелковски бархIшера школе коммунисташ болча вай-ноаной сабрина йир, цига дийнар халача берах дела деш. Бераша хьехаш бара комитет хIорнар. Цу балха хьалхе делаю школа партийни организацени кул секретара воа. С. В. Орлянскен.

Школа айхха бувзам доаттабу шийн микрорайона предприятешца — МСО-ца, ПМК-аца, Ленина цIегагIча колхозаца. Цига берий даьхи ноанойн даьхкай школана новкъостал дара группаш.

Школана доккха новкъостал ду Каргалински станични Совета административни комиссе (председатель И. И. Юрьев). Шийн заседанешка цу комиссе ладугIа шоай берашта хьехам ца беча даьнa ноанойн кулгаччуга. Комиссе членаша беседаш ю берий даьнца, царна ноанца.

Школа йоакха терко ю Червленски станични Совето (председатель В. В. Мащенко).

Цхьайолча школашка (Шелковски, Каргалински, Червленни, кх.) болх беш я бераш кхетам бахара йола вай-ноаной лекторий. Цига лекцеш ей ишколай кулгалхоша, хьехархоша, воспитателаша.

Цу дерригача гIулакхаша новкъостал ду дисциплина тоалара, берий дешар тоалара, даьи-ноанойи карахх балара.

Г. СЕХИНА.

Шелковски районий [illegible] [illegible].

№ 6 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ» АРАДАЬННАД

Ухх деношкa КПСС Нохч-ГIалгIайчен обкомa пропагандаи агитаци отдела № 6 йола «Агитатора блокнот» арадаьннад.

Блокнота хьалхара оагIонаш тIа «Резолюци балха ювзаккьа» яхача рубрика кIал кепатеха я КПСС Нохч-ГIалгIайчен обкома секретара М. Абубакарова яьхь «Лакхача агитационни болхаре чакхдоахаргба вай баьлчен кхамара балхаш» яхача [illegible].

«КПСС ХХIII съезд хиннач тIехьагIа кхарагIайца да из» яхача темах материалаш йолхя подборка я блокнота тIа.

«Тайп-тайпара балха боаьхьа вай да эерга ба» яхача [illegible] КПСС Нохч-ГIалгIайчен [illegible] Юрта районa секретара А. Бе[illegible] таеха хьинь статья.

«Тха кхелахара» яхача рубрика кIал кепатеха а итара хьалхара коммунистически субботник хиндаш 50 шу дизара кехат материалаш.

ХIара информационни минуташ болча белгалйоха балха хеш кара лакхьена вазетта агитатора блокнота тIа.

Ю. ПОВАЛЛЕВ.

ЛадувгIа, хьажа

3 апрель

РАДИО

7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газето обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ахароаш. 8.45 — Кхоачамех дийла ер» (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачий программа. 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.20 — Юрта боахама къахьегамхоашта дола концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ахароаш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Телевизионни передачаш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.25 — Граждански оборонах. 18.40 — Доверешта малхбоалехьа новкъостал ду. 19.00 — «Со — Казахстан» яха телевизионни фильм. «Кхеберан доаьнаш» [illegible] яха кхоеран доалаш «Путаш гIолла» яха йиьлагIа тIа серь. 19.50 — Кинохроника (гIалгIай меттала доакх). 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Верех бокхьай безарашта. Киноповесть. 21.00 — Передачий программа. 21.05 — «Валекьямар» яха кинофестиваль «Йолакха вIашагIкхетарe» яха художественни фильм.

4 апрель

РАДИО

7.30 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.30 — Хоамаш. 8.35 — Ахароаш. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачий программа. 16.05 — Производствен ветеранай концерт выступлени. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Турпалча нохчий аьлеша кхьасага сурт. яхи передачий (нохчий меттала). 17.30 — «Ленински новна дола йай» (эрсий меттала). 17.45 — Малхьаний ленински университет. Болхлой классо дуьне халкъаштa юкъе цхьана къахьегар тIаьхарен общественни прогресса лоархIамерa фактор а (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Венгерски Халкъа республика Министрий Совете председателан заместитель Миклоша Айтаи выступлени. Москвера трансляци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Варвата. Фильм. 18.15 — Телевизионни передачаш (нохчий, эрсий меттала). 18.40 — Керастe шерхаш дакъа ле ланz социальни кулоаххам. 18.55 — Хоамаш. 19.00 — Футболах йола Советски Союза чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Локомотив» (Москва). Шоллагia тайм. Тбилисера передача. 19.45 — Ильича из къхара вахах дар. Кагарбоашта йола передача. 20.15 — Геолога Да. 20.55 — Кинохроника (нохчий меттала дешнах). 21.15 — Передачий программа. 21.20 — «Воккъашe бена саг къоавдачул а доалаше доаьш та да» яха телевизионни концерт. 22.15 — «Майлан даваре клуб».

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-66; редактора зам.—3-30-11; белхашта секретара—3-34-38; партийни вахарeн, культуран, промышленностен отделаш—3-42-38; юрта боахамен письмеий отделаш—3-42-38.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-66; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-38; отдела сельского хозяйства и писем — 3-49-38.
«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект, 7/84.
Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ05081.
Заказ № 1632.